

# OLAV

Bernt Eidsvig, s. 3

Hvordan har tidligere tiders katolikker  
formet oss norske katolikker?

Pavens nye rundskriv, s. 8

Kirkepolitisk bombe?

Turid Karlsen Seim på gjesteplass, s. 8

Økumenisk pilegrimsferd

Jan Øvensen, s. 10

Frivillig kristendom eller obligatorisk  
livs- og religionsfag?

Gunnel Vallquist, s. 16

Kvinnelige prester i Roma?

Blikk på tiden, s. 24

Pastoralråd og elgjakt

# ST. OLAV

## Evangelisten Johannes Paul

En evangelist, forklarer leksikonet, er - i tillegg til det kjente firkløver Matteus, Markus, Lukas og Johannes - "en omreisende forkynner av evangeliet". Den 16. oktober i år kunne Johannes Paul II se tilbake på femten år som pave - og evangelist. Utrettelig sådan.

Det begynte allerede under innsettelsen den 22. oktober 1978. Avslutningsordene fra hans tale den dagen turde være kjent for mange: "Vær ikke redde, åpne alle dører på vidt gap. Åpne landenes grenser, de økonomiske og de politiske systemer!" Og det, eller rettere sagt den, som denne gigantiske gjennomtrekk skulle åpne for, var "Jesus Kristus". Frelseren selv. Intet mindre.

Og siden hin oktoberdag har mannen i fiskerens sko krysset nær sagt alle de grenser han har kunnet overkomme (og komme over, nå senest de baltiske staters, under det første besøk på tidligere sovjetisk jord) - for å forkynne Jesus, "folkenes frelser", som tittelen på hans første rundskrivelse, som kom i 1979, lyder. Samt forkynne et høyst evangelisk evangelium til forsvar for menneskeliv og menneskeretter, et evangelium som skal bygge den "kjærlighetens sivilisasjon" som er hans visjon for verden.

Paven er ingen grei og glatt evangelist. Og ikke alltid en like velkommen gjest. Han sier til dels ganske ubekvemme ting: går i rette med urettferdige samfunnsystemer, med overforbruk, selvpotatthet og nytelsessyke, med moralsk relativisme og det han kaller "dødens kultur" som villig tillater abort og tenker høyt og skremmende om eutanasi.

Han, den tidligere skuespiller, som, for å stjele litt fra Shakespeare, ser hele verden som sin scene, spiller aldri for galleriet. Som "The Times" noterte i forbindelse med hans besøk i USA i september i år i anledning Verdensungdomsdagen i Denver: "Pave Johannes Paul kan få en hvilken som helst guru for religionsmarkedsføring til å bli gal. Han forandrer ikke sitt budskap for å få det til å 'selge'"

For femten år siden skrev St.Olav på lederplass om hvilke egenskaper den nyvalgte pave ville få bruk for som leder for en verdenskirke der "noen vil føle at utviklingen går for langsomt og andre at den til tider går for fort." Og nevner "evnen til å lytte" samt "åpenhet", men også "fasthet" og "besluttsomhet". Og skriver så: "Uansett våre tanker og ønsker i sakens anledning, må vi gi den nye pave anledning til å bli Kirkens leder på sin spesielle måte. Kanskje er det nettopp paven som ikke helt faller sammen med vårt eller våre bilder av ham, som Kirken mest trenger."

Profetisk tale? I hvert fall er det mangt her som passer på Johannes Paul II. Skulle man ønske noe for og av ham i tiden fremover, er det nettopp åpenhet og evne til å lytte. Fasthet og besluttsomhet har han, evangelisten Johannes Paul.

Og siden vi først er inne på ønsker. Karol Wojtyla hadde også sine ønsker da han ble innsatt som pave for femten år siden, den første ikke-italienske pave på 455 år. "Husk meg i dag og alle dager i deres bønner," sa han. Gjør vi det? Vi burde. Verdensevangelisten Johannes Paul har en oppgave som, sett med menneskelige øyne, må fortone seg som temmelig umulig.



Bernt Eidsvig:

## Hvordan har tidligere tiders katolikker formet oss norske katolikker?

3

- Det jeg her vil ta opp, har med historieforståelse å gjøre. Det kan ikke besvares objektivt, og jeg er forberedt på at det jeg leser ut av historien, kan diskuteres, sa *Bernt Eidsvig* i innledningen til sine to foredrag i Katolsk Forum under årets Olsok-feiring i Trondhjem.

Her følger en noe redigert utgave av det første foredraget. Det andre, "Hvordan former vi neste generasjons katolikker her i landet?", kommer i neste nummer av bladet.

For 1000 år siden fantes det katolikker i Norge. Deres religion var den dominerende i Vest-Europa og ble på grunn av sin overbevisningskraft - og Kongens politikk - enerådende også hos oss frem til det 16. århundre. Den epoken jeg skal ta for meg, er imidlertid den vi er her for å feire: De siste 150 år, for ikke å si 200 år.

Men la oss ikke forlate Middelalderens og motreformasjonens norske katolisisme fullstendig. Hverken vi eller Den norske kirke kan undersøke at den lutherske reformasjon hos oss søkte forsiktede uttrykk for forandringene. Reformasjonen i Norge ble innført slik at den helst ikke skulle sees som et demonstrativt brudd med Kirkens tradisjon. En protestantisk selvforståelse hos hele befolkningen kom sent, enkelte hevder med Hans Nielsen Hauge. Da var selvsagt den katolske bevissthet forsvunnet. Ikke desto mindre kan vi tale om en rest av katolsk tro ved begynnelsen av det forrige århundre, konsentrert til avsidesliggende områder: Røldal - hvor Jonsokvalfartene fortsatte frem til 1835 - Setesdalen og Øvre Telemark - for å nevne noen eksempler.

Så kunne vi kanskje ha ventet at Den katolske kirke, da den kom tilbake i forrige århundre, ville ha møtt forståelse, ja kanskje til og med tilslutning akkurat i disse områder av landet. Det skulle ikke skje. De som valfartet over fjellet til Røldal, tenkte ikke på seg selv som katolikker, og selvom den siste

generasjons pilegrimer kunne ha lært den første generasjon av den tilbakevendte katolske kirke å kjenne, ville de aldri ha forstått at de hadde noe dypt og viktig til felles. De katolikker som bodde i Norge var utlendinger og svært så urbane. De katolske prester ville misjonere, men henvendte seg til byfolk. De drømte om Norges middelalder, samtidig som de siste av middelalderens katolske tradisjoner ubemerket døde ut et par hundre kilometer borte.

Vi kan spørre hva som ville skjedd dersom f.eks. Nordpolmisjonærene hadde slått seg ned i Vinje eller Bykle og lært seg folks dialekt og tenkesett, men må nøye oss med å spørre. De katolske prester kom fra utlandet uten å kjenne det land de kom til: hvorledes skulle de ha kunnet det? Hva kunne de ha oppnådd dersom de hadde visst mer om det de gikk til?

### De første menighetsdannelser

Den første kortvarige menighetsdannelse vi vet om, fant sted i Christiania i midten av 1790-årene, eller den hadde allerede funnet sted i Trondhjem litt tidligere. For Christianias vedkommende er den knyttet til franske flyktninger. En prest, hvis navn vi ikke kjenner, var deres sjelesørger og feiret messe for dem, stikk i strid med norsk lov. Men det norske hjertelag var - som så ofte - større enn loven.

En annen prest, abbé Georg Joseph Vogler født i Würzburg i 1749, oppholdt seg i lengre perioder i Trondhjem

i 1791 og i Christiania i 1794 og 1797. Om ham vet vi mer. Han var orgelvirtuos, komponist og musikkpedagog og berømt over hele Europa. Han kom trolig til Norge fordi han var interessert i sammenhengen mellom folkemusikk og gregoriansk sang; han var den første som skrev en komposisjonsrekke over en norsk folkemelodi: *Stusle søndagskvelden*. Den dannede klasse i Norge følte seg bæret over at han ville spille nettopp for dem, og man la ikke hindringer i veien for at "han (- altså Vogler -) utførte en sjelsørgers forretning for de hersteds værende katolikker", som en katolsk kjøpmann i Christiania bevitnet i 1842. I Øvre Vollgate i hovedstaden fantes det i 1790-årene sogar et katolsk kapell; aldeles ulovlig, men tolerert. Men så truet hverken Vogler eller den franske emigrantprest den religiøse stabilitet i Norge. De tok seg av katolske utlendinger, personer man mente gjorde nytte for seg, og som man gjerne ville beholde: musikere, kjøpmenn, bergverksfolk.

Jeg vil også tro at Vogler kom i kontakt med de fåtallige katolikker som befant seg i Trondhjem. Femti år senere kom byens katolikker sammen til oppbyggelse. Det var ikke noe det forrige århundres katolikker gjorde uten at en prest hadde instruert dem. Her nevnes en familie Athias, som ikke lenger fantes i 1866, da man for første gang prøvde å opprette en misjonsstasjon i byen. Hvis man kunne finne ut om familien var kjent i 1790-årene, kunne



Krever for bedre beskyttelse for flyktninger

Erkebiskop Paul Tabet, som er sentralt plassert i Vatikanet, fordømmer den "selektive velkomspolitik" mange land opererer med overfor flyktninger. Under et møte i Geneve nylig hos høykommisæren for flyktninger understreket erkebiskopen at prinsippene om "asyl og 'ikke-avvisning'", som er selve fundamentet for beskyttelse av flyktninger, må støttes og forster-

kes". Han oppfordret det internasjonale samfunn til styrket beskyttelse for det økende antall flyktninger i verden.

"I dag står disse prinsippene i fare for å bli misbrukt og 'kompromisset' vekk av land som søker å beskytte seg selv på bekostning av flyktningene," sa erkebiskop Tabet. Som understreket at det er "alvorlige hull i den eksisterende rettslige beskyttelse av flyktninger".

CATHOLIC HERALD

Religiøs diskriminering i Pakistan

Den religiøse diskriminering i Pakistan fortsetter sa biskopen av Faisalabad under et besøk i Tyskland nylig. Flertallet av landets kristne, 1,4% av befolkningen i dette muslimske landet, hører til de 'sosiale og økonomisk underprivilegerte. De som tilhører andre religioner enn islam, er utelukket fra høyere statlige stillinger og underkastet landets islamske rettsregler.

Den katolske kirke i Pakistan satser hovedsakelig på skolevirksomhet og utdan-

4

man kanskje ha noe å underbygge spekulasjonene med.

I 1842 oppstod *de facto* en katolsk menighet i Christiania. Den franske generalkonsul ville ha sin datter døpt, og på henstilling fra kong Louis Philip tillot Karl Johan dette. Katolikkene i byen må ha hatt en form for kontakt seg imellom, for da pastor Gottfried Ignatius Montz i mai/juni kom for å forrette dåpen, møtte omtrent 60 troende frem til en messe som Kongen ikke hadde gitt sin tillatelse til. I forståelse med den apostoliske vikarius i Stockholm bad man om lov til å opprette en menighet med prest, men man foregrev en slik innrømmelse. Allerede i september 1842 kom Montz for å virke som prest i Christiania, aldeles ulovlig, men uten problemer.

Den kongelige reolusjon kom neste vår, og fra 16. april 1843 var menigheten opprettet - med offentlige messer.

Christiania statskirkelige biskop Sørensen anbefalte "på det varmeste ... denne sak til Hs. Majestet's nådigste Indvilgelse", anbefalinger kom også fra Det teologiske fakultet og Kirkedepartementet. En lovlig menighetsdannelse ble forstått som en konsesjon til nyttige utlendinger, og man forestilte seg neppe at nordmenn ville finne veien dit av annet enn nysgjerrighet - omtrent som man gikk for å se et utenlandsk krigsskip på havnen. Pastor Montz ble oppfattet som noe svært eksotisk, og i den første tid han oppholdt seg i den norske hovedstad, ble han fulgt av en sverm av unger hvor han så gikk.

Katolikkene i Norge hadde såvisst ikke til hensikt å drive misjon. De ønsket sakramentene og pastoral omsorg, ikke omvende sine norske naboer.

### Nordpolmisjonen

Det neste katolske initiativ i Norge var i høyeste grad romersk. Pave Pius IX meldte i begynnelsen av 1850-årene et

bekymret spørsmål om de mennesker som bodde i verdens nordligste strøk, om noen hadde tenkt på deres sjeler.

Spørsmålet ble naturligvis stillet til hans misjonsdepartement, *Sacra Congregatio de Propaganda Fide*, som på denne tid fanget opp meget av Den katolske kirkes voksende initiativ, for ikke å si tilbakevunne selvtilitt. Mens Kirken i det 18. århundre hadde tapt den ene posisjon etter den annen, vant den de fleste av disse tilbake i det 19., og katolisismen slo røtter blant folkeslag som aldri tidligere hadde hørt evangeliet.

I Middelalderen hadde Kirkens døtre i Europas nordligste områder vært blant de meste trofaste, men med unntagelse av noen få bygder i Skottland og et par av øyene utenfor skotskekysten, var alt gått tapt.

Propaganda Fide foretok grundige undersøkelser for å kunne besvare, pavens spørsmål. Man mente at der bodde én million mennesker i de arktiske strøk, men det var vanskelig å danne seg et bilde av de kår de levde under. Man søkte en mann som kunne lede misjonen, men han måtte ha forutsetninger som var sjeldne: En viss kjennskap til Nord-Europa, tysk-, engelsk-, fransk- og russiskkunnskaper, gode forbindelser, ellers ville de praktiske vanskeligheter være uovervinnelige. Danmark, Sverige-Norge og Russland hadde en restriktiv lovgivning; det danske Grønlands-compagnie og Hudson Bay Company - som hadde monopolstatus i de områder hvor eskimoene bodde - visste man i Roma, ville ikke uten videre ønske katolske misjonærer velkommen.

Propaganda Fide fant den mann de lette etter. Han var jesuitt og baron, russer og konvertitt fra den russisk ortodokse kirke, han hadde Napoleon III's tillit, han var kanskje den mest begavede skikkelse i hele den periode vi befatter oss med, i et hvert fall er

han den mest miskjente. Stefan Djunkowsky er navnet. For å kunne vie seg til planene om en misjon i nord, måtte han løses fra sine ordensløfter.

Djunkowsky klarte det neppe noen annen ville ha klart, og her er det tale om varige resultater: Han sørget for at Den katolske kirke fikk fotfeste i Nord-Norge. Det ble opprettet menigheter i Island, på Færøyene, i Skottland og på Shetland, hvor prefektens forkynnelse hadde de rikeste resultater. Han arbeidet for å slippe til blant eskimoene, sørget for å forberede en dyktig mann i deres sprog, men misjonen ble endelig avvist av handelsmonopolene.

Hva var Djunkowskys og Nordpolmisjonens tragedie? Kort fortalt at det svære området man var betrodd, ikke kunne administreres fra Alta eller noe annet sted innenfor eget territorium, og at Roma ikke var villig til å gi prefekten rett til å opprette hovedkvarter et sted hvorfra han kunne lede misjonen. Dette nederlag var ikke Djunkowsky i stand til å leve med, han mistet motet og selvkontrollen, og forsvinner ut av vår historie. Man har gitt ham ansvaret for Nordpolmisjonens formentlige fiasko, men dette ansvar må deles av Roma, som måtte treffe avgjørelser om en del av Kirkens arbeide som man ikke kjente godt nok.

Det som hittil er sagt, kan synes som et forsøk på å unngå å besvare overskriftens spørsmål. Men saken er tvert imot: Ut fra det vi nå har sett om Kirkens første usikre skritt i vårt land i moderne tid, kan vi besvare en viktig side av spørsmålet.

### Hovedlinjer

Vi har sett en Christiania-modell og en Nord-Norgemodell, og kan tillate oss en konklusjon:

**N-Norge:** Å vinne konvertitter over til katolisismen fra Statskirken var den ene hovedlinje i Kirkens historie i Norge efter 1843. Den ble introdusert



nelse. Når det gjelder "like rettigheter og rettferd", forsøker man å knytte forbindelser med islam bl.a. gjennom arbeid for de spedalske og hjelp ved naturkatastrofer. Ved hjelp av støtte fra liberale muslimer greidde de kristne tidligere i år - bl.a. via demonstrasjoner, arbeidsnedleggelse og sultestreiker - å forhindre at religionstilhørighet skal anføres i folks identifikasjonspapirer, noe som ville stemplet kristne som annenrangs borgere. KNA

#### Mindreårige arbeider for sultelønn

Ifølge hjelpeorganisasjonen 'terres des hommes' er mer enn 20% av arbeidsstokken i Brasils eksportplantasjer mindreårige som ofte arbeider for sultelønn. Av de ca. 80.000 arbeiderne i 'appelsinregionen' i delstaten Sao Paulo er 19.000 barn og unge under 18 år som arbeider opptil 12 timer dagen som appelsinplukkere. KNA

#### Overrabbineren og paven

Det besøk Jerusalems overrabbiner, Israel Meir Lau, avla hos pave Johannea Paul II nylig, var ingen "sensasjon", slik enkelte aviser skrev, men et skritt mot forsoning og med dype religiøse forutsetninger. Begge to er fra Krakow, begge måtte lide under tyskernes okkupasjon. Paven har helt siden han var ung prest hatt et positivt forhold til jødedommen, og rabbineren er er modig forsoningens mann.

CHRIST IN DER GEGENWART

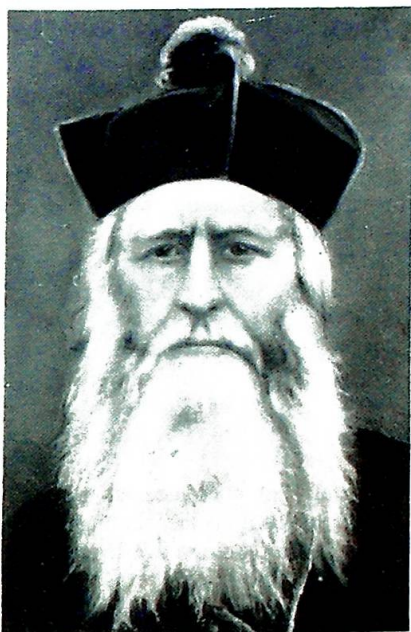
med Nordpolmisjonen og dominerte under biskoper som Fallize og Smit, men ble definitivt, tror vi, forlatt etter Det annet Vatikankonsil.

**Christiania:** Å sørge for de pastorale behov blant dem som allerede er katolikker, eller av egen drift søker Kirken, er den annen hovedlinje. Etter Konsilet er den enerådende.

Det meste av tiden ble disse to overordnede mål ført parallelt, og man forsøkte knapt å holde dem adskilt. I Alta og Tromsø ble misjonsstasjonene menigheter med skoler. I Christiania og - fra 1857 - i Bergen begynte de utenlandske menigheter å oppfatte seg som mer enn innadvendte forsamlinger: Etter hvert som man fikk en katolsk selvbevissthet, ble forkynnelsen også slik lagt opp at den håpet å overbevise protestantene. Fra 1845 begynte *Norsk Kirketidende* en heftig polemikk mot katolisismen, noe endel aviser også tok opp. Prest og menighet i Christiania erfarte at det var vanskelig å være defensive i svarene uten å tone ned sin overbevisning. Det gikk ikke mange årene fra 1842 før målet for det kirkelige arbeide også ble å overbevise det protestantiske Norge om katolisismens troverdighet, for ikke si overlegenhet i forhold protestantismen.

På dette tidspunkt hadde både Nordpolmisjonen og Christiania-menigheten et felles problem: Katolisismen mangelte norske uttrykk, og uten en forkynnelses appellerte til nordmenn, hadde man ingen mulighet for å nå frem til dem. Snart så man også at barn av utenlandske katolikker oppfattet seg som norske, og hadde vanskelig for å overleve åndelig på fransk og tysk religion.

Prestene var heroiske. Etter få måneder holdt de sine første prekener på et famlende norsk. Pastor Montz i Christiania fikk en tid hjelp av Henrik Wergeland, men både han og kollegene i Alta var i det lange løp henvist til å



Bernard Bernard, den første apostoliske prefekt for den katolske kirke i Norge, utnevnt i 1869.

klare seg selv. Dersom de skulle kunne forkynne katolisismen på norsk, måtte Kirken selv formulere en norsk katolisisme. En slik prosess må løpe i enhver nasjonalkirke, og slutter aldri, men i Norge begynte man på bar bakke.

Hvorledes aktet man å vinne konvertitter fra Statskirken?

Her kan man begynne med Djunkowsky, og fortsette med den ruvende Fallize. Det viktigste var å gjøre katolisismen tilgjengelig. Fordommene var store, og hvis folk ikke kunne erfare hva katolsk tro innebar, ville det aldri være noe håp om at de skulle komme til å dele denne tro.

Det var viktig at man bygget kirker, som stod der og innbød folk til å komme inn, og ikke gjemte liturgien bort i små kapeller. Om dette skrev Bernard Bernard, proprefekt for Nordpolmisjonen og den første apostoliske prefekt for Norge, med referanse til Bergen:

"Uten prestegård som fast bosted for presten, og uten en kirke som gir mulighet både til å utfolde vår liturgi og til å nytte prekestolen for å fremlegge kirkens lære, har det vist seg umulig virkelig å komme i kontakt med protestantene, for de søker ikke til gudstjenester i et værelse."

#### Behovet for ordenssøstre

Bernard så videre. Han forstod at prestene led under sin isolasjon der de satt med sine bittesmå menigheter - vi skal ikke glemme at det dreide seg om grunnleggelse med helt ned til én (Hammerfest) og to personer (Arendal) - og ofte ble de geistlige meget eksentriske, og snarere skremte enn tiltrakk mulige konvertitter. Prestene og deres små menigheter ville vanskelig klare seg uten forsterkninger. Samtidig innså man ønskeligheten av et karitativt arbeide. For å si det noe forenklet, behovet for ordenssøstre meldte seg meget sterkt i den tilbakevendte kirke, både pga. Kirkens indre sunnhet, fordi det var behov for dem i det norske samfunn, og fordi et sosialt apostolat er en del av Kirkens vesen.

Søstrene opprettet sine sykehus og skoler og gjorde derved sider av den katolske tro tilgjengelig for mange mennesker som ellers aldri ville ha fått noe med den å gjøre. Forventningen om at det ville føre til konversjoner, ble det ikke så meget av. Men det som skjedde, var kanskje enda viktigere: Søstrene bidrog til å normalisere forholdet til det norske samfunn. Det de gjorde i sine sykehus, vidnet om overensstemmelse mellom ord og gjerning, og intet taler sterkere enn det.

Hvor høyt Kirkens tilgjengelighet ble prioritert, kan man se i Trondhjem. I 1881 stod Jesu Hjerterkirken med sine 300 sitteplasser ferdig, faktisk en god del større enn den kirke byens menighet nå har. Tyve år senere opprettet biskop Fallize enda en menighet i



Metodist leder Norges Kristne Råd  
Norges Kristne Råd har holdt sitt første styremøte. Metodisten Lasse Nordby er valgt til leder med Atle Sommerfeldt fra Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke som nestleder. De andre styremedlemmene er: Arnfinn Løyning (Den Evangelisk Lutherske Frikirke), Bjørn Øivind Fjeld (Misjonsforbundet), Harald Pettersen (Frelsesarméen), Else-Britt Nilsen o.p. (Den katolske kirke) og Eva Baggerød (Det Norske Baptistforbund).

Advarer mot ny 'appeasement-politikk'  
I en tale i anledning av 55-årsdagen for undertegnelsen av München-avtalen advarte Tsjekkoslovakias president Vaclav Havel mot en gjentagelse av "appeasement-politikken" i Europa. München-avtalen var en alvorlig svikt fra det moderne demokratiske side, den viste hvor "forrædersk en ettergivende politikk overfor det

onde er", og "hvor selvmorderisk det er å innbille seg at man kan sikre freden ved å inngå kompromisser med en angriper".

Dagens Europa må innse at forsøket på å unngå ofre gjennom en ettergivende politikk er "den sikreste veien til senere å måtte bringe et uendelig større antall ofre", sa president Havel, ifølge Frankfurter Allgemeine Zeitung.

## 6

byen. Dette skyldtes ikke at sognekirken var blitt for liten, den var altfor stor, men den lå ikke sentralt. Kirken må være der hvor folk befinner seg for å få dem i tale, slik tenkte man den gang.

Tilgjengelig forsøkte man også å gjøre Kirken ved hjelp av presse- og forlagsvirksomhet. Her var Fallize en foregangsmann og faglig meget dyktig. Rieber-Mohn sier likevel, noe ubarmhjertig, følgende om disse anstrengelser: "Norsk" katolisisme knøtet - sproglig og følelsesmessig, som det hender at den fremdeles gjør. Enkelte årganger av "St. Olav" røber først og fremst hvor vanskelig det er å lære norsk. Ikke bare ordene, men uttryksmåtene. Fremfor alt: livsfølelsen - det artsegne, som bare kan forstås innenfra."

### En norsk katolisisme

Den første som vi vet forsøkte å formulere en norsk katolisisme, var proppfekt Bernard i 1856. Hovedpunktene i hans argumentasjon ble bragt videre i flere generasjoner, og danner også et utgangspunkt for norske katolikkers selvforståelse i de neste hundre år.

Bernard resonerte *historisk*: Den katolske kirke hadde hjemstavnsrett i Norge, den bragte kristendommen til landet og var den enerådende religion i 500-600 år. De katolske institusjoner hadde forsvart landets selvstendighet mot dansk og tysk innflydelse i religion, politikk, språk og kultur. For å trekke de historiske linjer ble kapellet i Christiania viet til den hellige Olav, Altagård omdøpt til St. Olafshavn, og man begynte å feire Olsok, en av de få katolske middelaldertradisjoner som lutheranerne hadde villet, men ikke hadde lykkedes i å utrydde. I en tale til Oslo i denne by i 1897 uttalte den ELLERS nokså sekulariserte Bjørnstjerne Bjørnson: "Hellig Olav og jomfru Maria blev utjaget av landet...

Olav den helliges land uten Olav, det måtte for de fleste være, som landet var bestemt til å dø. Hjertet var skaaret ut av det."

Men tilbake til Bernard. Han var ikke først og fremst tilbakeskuende. Han søkte *nasjonale og folkelige* uttryksmidler for den katolske tro.

Går vi frem i tid, finner vi disse to overskrifter, den historiske og den nasjonale, for det katolske arbeide helt frem til Konsilet. Den siste av dem står der ennå og vil nok forbli en utfordring også for de her tilstedeværendes barnebarn. I tillegg kom bevisstheten om at man, på tross av å være et uanselig mindretall her hjemme, en promille eller deromkring av befolkningen, vitterlig tilhørte verdens overlegent største og eldste kirke.

Hallvard Rieber-Mohn skrev i 1973 en glimrende studie i norsk katolsk mentalitet: "Fra ghetto til ferment." Hans hovedobservasjon er like gyldig den dag idag. Rieber-Mohn hevder at en restaurasjon av tidligere tiders tilstand er umulig, slik det alltid har vært i Kirkens historie.

Teologisk kan dette sammenfattes slik:

Den ortodokse kristne skuer fremover mot sitt og Kirkens mål, mot Gud og samfunnet med Gud, i forvissning om at det som står imellom oss og ham en gang skal overvinnes. I mellomtiden gjør han sitt beste for - sammen med alle andre kristne - å bane en fremkommelig vei i riktig retning. Kjetteren skuer tilbake mot en antatt idealtilstand, det være seg apostlenes kirke, høymiddelalderens, motreformasjonens eller det forrige århundres - hvis vi skal tale om katolikkenes særlige fristelser til heresi. Men det finnes *ingen* tid som var ideell, Kirken er underveis *fremover* og ikke bakover.

For Norges vedkommende nådde fortidsromantikken et høydepunkt rundt Stiklestad-jubileet i 1930. Bega-

vede menn som mgr. Karl Kjelstrup og Lars Eskeland forsøkte å mane frem den norske storhetstid i skrift og tale, og de gjorde det dyktig. Men det overbeviste ikke mange, og disse få hadde store problemer med å finne balansen mellom den nasjonale fortidsidealiserings, som var teori, og den utenlandske katolisisme på norsk grunn, som var praksis.

Flere av Statskirkens geistlige beskyldte Sigrud Undset for å ha konvertert pga. middelalderromantikk. Men de tok feil. For henne levte Middelalderen, men i religiøst henseende var det samtid og fremtid som opptok henne: de totalitære regimer, truselen mot et stabilt familieliv, en umenneskelig politikk. Historien har såvisst gitt hennes bekymring rett. I sin samtids katolisisme - vel å merke i Frankrike og England - fant hun ikke bare realisme, men også de åndelige våpen hun trengte. Av alle norske katolske teologer i moderne tid, er hun den som best har forstått sin tids utfordringer, og svart på dem. Bare én gjør henne rangen stridig, Hallvard Rieber-Mohn, og da holder jeg de nålevende utenfor. De to ville imidlertid begge ha sagt oss - hadde de kunnet - at det de har bidratt med, også er fortid nå. Som de, kan vi lære av historien, forstå den for å forstå oss selv, men ikke mane den frem.

### Svarene

Er det mulig å si at tidligere generasjoners norske katolikker har formet oss? Før jeg svarer, må jeg minne om hvem de norske katolikker er. La oss et øyeblikk tenke på våre første sognekirker:

De fleste av dem ble bygget romslige for å ta imot norske konvertitter. Arkitekturen skulle appellere til dem. St. Olav i Christiania var urban og tidsmessig, ikke provoserende katolsk. St. Paul i Bergen var italiensk og skulle fortelle folk at det de fant der, representerte en stor tradisjon og det store



## Skal kartlegge haldningar til abort

Kyrkerådet vil ha undersøkt ungdommelege haldningar til abort og prevensjon. Det inngår i ein handlingsplan for vern om livet. Den nye stiftinga Kyrkjeforsking, som er i oppstartingsfasen, skal finna ut kva unge menneske meiner. Planen "Vern om fosteret - vern om livet" blir lagt fram under Kyrkjemøtet i november. No ventar dei som står bak planen, spent på kor mykje pengar Kyrkjemøtet set av til prosjektet. VÅRT LAND

## Katolsk igjen i Stavangerdomen

I anledning 150-årsjubileet for den katolske kirkes reetablering i vårt land fikk St. Svithun menighet i Stavanger låne byens middelalderdom til festmesse. Nå leser vi følgende i St.Svithun menighetsblad: "Vi gleder oss til messe i Stavanger Domkirke den 28. november kl. 14.00. Også denne gangen får trosfeller i St.Svithun anledning til å feire messen (første søndag i advent) sammen."

Under Pastoralrådsmøtet for OKB på Mariaholm i midten av oktober, kunne tidligere menighetsrådsformann Svein Åtland fortelle at det, på grunn av det gode forholdet til domkirkemenigheten, heretter blir katolsk messe i Stavangerdomen to ganger i året. "Det er svært gledelig for oss," sier Åtland, "for vi er altfor mange i vår menighet til å rommes i én og samme søndagsmesse i St.Svithun kirke. Der feirer vi messe 4-5 ganger hver søndag."

St.Olav kirke og prestegård i Trondhjem, innviet 1902, revet 1971, "nye" St.Olav innviet 1973.



utlandet, og noe som ikke fantes noe annet sted i byen. Jesu Hjerter i Trondhjem var inspirert av kontinental arkitektur, den var katolsk og provinsielt elegant. Litt senere kom Fallizes stavkirker, nå skulle katolisismen ikke lenger være europeisk og urban, inntrykket skulle være norsk og vidne om en stedege katolisisme.

En av de to siste av disse, St. Laurentius i Drammen, var, da jeg konverterte i 1977, omtrent halvfull til søndagens høymesse. Idag må man være tidlig ute for å få en ståplass. Jeg trenger neppe si hvem som har fylt den: flyktninger fra Vietnam og Chile, Polen og Sri Lanka, andre flyktninger og innvandrere. Praktisk talt alle katolske menigheter i Norge har opplevet noe lignende. Flertallet av Norges praktiserende katolikker er kommet hit de siste 15-20 år; deres gjennomsnittsalder på noenogtyve år gjør Det annet Vatikanconsil til uopplevet, ja kanskje fjern historie; deres bevissthet - når det gjelder norsk katolsk tradisjon - går i høyden tilbake til biskop Gran. Vår norske katolske kirke har ingen felles historisk bevissthet.

Jeg har ikke kjent skarpere iakttagere i vår kirke enn Hallvard Rieber-Mohn og Albert Raulin. De to frem-

holdt henholdsvis i 1973 og -75 - at vår kirke var blitt norsk. De hadde rett, i noen få år. Når vi tar dette frem idag, får vi en følelse av at det nesten er umulig å si noe om vår kirke overhodet, bildet forandrer seg for raskt.

Spør vi om tidligere generasjoner norske katolikker har formet oss, alle som bekjenner seg til den katolske tro i dette land, vet vi at vi har stilt galt spørsmål. Men ikke helt. Det de har bygget, rommer oss. Alene bygningene forteller oss at vi står i en historisk sammenheng. Mange av dem som bærer ansvar i vår kirke, er preget av prestenes forkynnelse og sjelesorg, legfolkets oppofrelse og utholdenhet, søstrenes karitative arbeide - for å nevne et par stikkord.

Langt viktigere enn at vi formes av tidligere generasjoners norske katolikker, er at vi formes på samme vis som de, av en kirke hvor rike tradisjoner lever og utvikles. Disse har alltid vært ført sammen i den norske katolisisme, og har kanskje gitt oss selv og andre inntrykk av at vi er noe overveldet av det som former oss. Forskjellen er at det ikke lenger er den katolisisme som vi er relativt fortrolig med: den vest-europeiske. Hos oss ruver den øst-europeiske, latin-amerikanske og asiatiske

katolisisme.

Når man arbeider med vår historie, er det vanskelig å danne seg et klart bilde av legfolket. Noen enkeltpersoner står frem, men de er ikke mange. Her skal forsøksvis antydes et par trekk.

De som er forblitt praktiserende katolikker, har vært meget trofaste. De har måttet prioritere sin tro høyt. Ved ekteskap med protestanter, som lenge gjaldt det store flertall, hadde de enansvaret for en katolsk oppdragelse av barna. Avstanden til kirken kunne være meget stor. Ofte hadde man lite til felles med sin trosfeller. I mange sammenhenger har en betydelig skepsis overfor katolikker vært merkbar inntil vår egen tid. Men la oss stoppe eksemplens rekke her; - bare tilføye at svært mange, ja kanskje et flertall, i disse 150 år nok ikke maktet å bevare den katolske tro for sin barn, og en del gav opp å praktisere selv.

Den arv tidligere generasjoner norske katolikker, de som holdt ut, gir oss, har vi grunn til å skatte høyt - og håpe at den former oss: Innad kjennetegnes vår norske katolske kirke av ro, til tross for alle de omskiftelser den har opplevd. De destruktive konflikter på Kontinentet og i USA har ikke kunnet bre seg hos oss, vi lever naivt uvitende om hvor meget ondt blod de setter. Overfor verdenskirken er den lojal, man så det da den ville etterleve Konsilets kursendring. Den godtar at de katolikker som er kommet hit de siste par tiår, uttrykker sin fromhet som de er vant til. Utad - overfor andre kristne, og det verdslige samfunn - viser den åpenhet.

Mens vår kirke stadig - og med rette - søker norske uttrykksmidler, har den funnet noe som er enda mer verdifullt: En erkjennelse av at Kirken ikke er nasjonal sak, av at det hos oss ikke finnes utlendinger og fremmede, bare - vi kan vedkjenne oss det med berettiget stolthet: Romerske katolikker.



## Klar tale fra Cubas biskoper

Cubas katolske biskoper er bekymret for den politiske og økonomiske utvikling i landet. I et hyrdebrev offentliggjort ved månedsskiftet september/oktober fordømte de i skarpe ordelag "den enerådende og allestedsnærværende offisielle ideologi" samt "den overdrevne kontroll" av privatpersoner som landets sikkerhetspoliti bedriver. Uten politiske endringer faller landet sammen, skriver biskopene.

Den cubanske presse gikk så ut og beskyldte biskopene for landsforræderi og for "forsøk på å gi cubansk sosialisme den siste olje", noe som fikk biskopene til å ta til motmæle: "Vi avviser på det sterkeste den alvorlige kritikk som er reist mot oss, kritikken er den rene baktalelse. Vi har ikke gjort oss skyldige i landsforræderi, vi har ikke kolportert utenlandske interesser,

heller ikke ønsker vi noen gjenetablering av forholdene under kolonitiden, og vi har ikke gitt uttrykk for at USA bør annektere Cuba."

Pressen har overreagert, skriver biskopene: Hyrdebrevet forteller ganske enkelt sannheten om landets problemer.

CATHOLIC HERALD

# Pavens nye rundskriv: Kirkepolitisk bombe?

I august 1987 bekjentgjorde pave Johannes Paul II at han ville skrive en encyklika, et rundskriv, om grunnleggende moralteologiske spørsmål, men teksten lot vente på seg. Men i begynnelsen av oktober ble *Veritatis splendor* - Sannhetens glans - offentliggjort. Er teksten en kirkepolitisk bombe, slik noen hadde fryktet - eller håpet? Pater Brian McNeil har sett nærmere på den.

I mellomtiden hadde mange spekulasjoner om denne teksten gjort seg gjeldende, til dels basert på lekkasjer av diverse utkast til den pavelige tekst. 'Kirkepolitiske' reaksjoner uteble ikke. Man har faktisk kunnet lese detaljerte kritikker av en tekst som ennå ikke var blitt publisert! Hva sier dette lange rundskriv (179 sider i den engelske utgaven)? Er den en kirkepolitisk bombe, slik noen fryktet eller håpet?

En viktig del av rundskrivet er pavens oppgjør med de strømninger innen moderne katolsk moralteologi som paven fordømmer. Grunnen til denne diskvalifikasjon er at slike teorier nekter den tradisjonelle katolske lære om *absolutte gyldige negative forbud*. Slike forbud - f.eks. mot mord og slaveri - gjelder under alle omstendigheter, og man må være villig til å dø heller enn å begå slike absolutte forbudte handlinger.

Man kunne ikke vente fra Johannes Paul II at han skulle gjenta gamle posisjoner uten å fordype dem, og jeg tror at det mest interessante i dette rundskrivet for oss i den katolske kirke i Norge er den begrunnelse han gir for kirkens tradisjonelle lære. Han kobler sammen *friheten* og *sannheten* på en måte som åpner vidtrekkende perspekti-

ver for vår forståelse av mennesket som 'handlende person'.

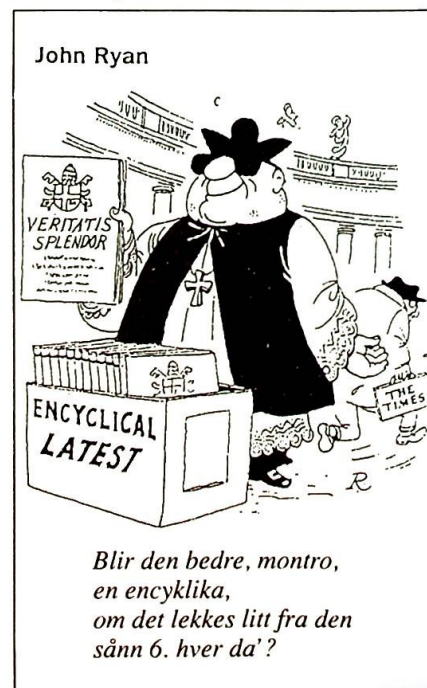
Hvis *Veritatis splendor* er provoserende, er det ikke først og fremst på det romersk-katolske kirkepolitiske nivå. Det som provoserer, er heller pavens 'kristosentrisme', noe som er karakteristisk for ham som filosof: Det er i *Jesus* mennesket kan finne det eneste gyldige svar på sine etiske spørsmål. Dette er jeg helt enig i - ja, for min del kan det aldri bli kristosentrisk nok. Men jeg synes likevel at paven godt kunne skrevet noe om konsekvensene av dette for dialogen med andre religioner og med mennesker som ikke tror på noen Gud. Hvordan kan vi forkynde Kristus for dem som kilden til moralsk veiledning?

En annen meget interessant tanke i dette rundskrivet er at kirkens enhet ikke bare består i rettroenhet, men også i enhet i livet, dvs. i moralsk handling. Denne tanken er ikke helt ny, men formuleringene av den 'ekkesiale' dimensjon ved våre handlinger er suggestive.

Rundskrivet har ellers noen majestetiske ord om menneskets synd og om Guds barmhjertighet (f. eks. § 87, 102-105). Selv om teksten ofte er preget av det faktum at den er adressert bare til kirkens biskoper, som alle har faglig utdannel-

se i teologi, så er slike tekststeder skrevet på en lett tilgjengelig måte. *Veritatis splendor* er med andre ord en større og dypere tekst, et brev som har mye å si til alle i kirken, enn man skulle tro hvis man bare lytter til reaksjonene, de positive og de negative.

Jeg slutter med en oversettelse av noen setninger fra § 119. "Av og til når nye og kompliserte moralske problemer diskuteres, kan man få inntrykk av at den kristne morallære setter for høye krav, er vanskelig å forstå og nesten umulig å etterleve. Dette er likevel ikke sant, siden den kristne morallære består i det å følge Kristus i evangeliets enkelhet, å overgi seg til ham, la ham forvandle oss ved sin nåde og fornye oss ved sin barmhjertighet. Og disse gavene får vi i det levende fellesskap som er hans kirke."



Blir den bedre, montro, en encyklika, om det lekkes litt fra den sånn 6. hver da'?



### Kinas fattige

Ifølge en Pekingavis må ca. 70 av Kinas 1200 millioner innbyggere, det vil si ca. 7%, regnes som fattige. Ifølge Verdensbanken lever 10% av befolkningen i absolutt fattigdom (en gjennomsnittlig årsinntekt i underkant av 400 kroner). De offisielle tallene fra den kinesiske regjeringen i slutten av 1992 var 27 millioner.

CHRIST IN DER GEGENWART

Hvis presidenten bare vil. . .

*Kenyas katolske biskoper har oppfordret landets president, Daniel Arap Moi, til å gripe inn overfor de etniske stridighetene og korrupsjonen i landet. De etniske konfliktene kan løses, hvis bare staten vil. "En president kan forandre forholdene. Han må ikke flykte fra sitt ansvar," noterer biskopene. Som kaller regjeringens vane-ødsling med offentlige midler, dvs. skattebeta- lernes penger, en skandale.*

CHRIST IN DER GEGENWART

Bunkermentalitet?

*Andreas Szennay, tidligere abbed i det ungarske benediktinerklosteret Pannonhalma, beklager det han kaller "bunkermentalitet", særlig hos de ungarske kirkeledere. Han mener klyften mellom kirken og et samfunn i oppbrudd kommer til å utvides. I det langt på vei negative regnskapet finnes også positive ansatser, de kommer dog stort sett ikke fra geistligheten, men 'nedenfra', ifølge Szennay.*

CHRIST IN DER GEGENWART

## På gjesteplass: Økumenisk pilegrimsvandring 9

Santiago de Compostela, St. Jakobs by, er et av Europas gamle valfartssteder. I dag er mennesker i stigende antall igjen på vandring langs de stier tidligere slekter trakk opp. Og, som plakater på alle undergrunnsbaner i Oslo forkynte, var det hellige år 1993 en sterk kombinasjon av religiøs valfartsfromhet og turistnæringens interesser. Nå skal ingen moralisere over dette. Galicia er blant Spanias fattige regioner og kan trenge det de får, og det er heller ingen grunn til å tro at tidligere tiders pilegrimstradisjon ikke hadde en like blandet karakter.

Selve pilegrimsvandringen tiltrekker mennesker med ulik kirkelig bakgrunn og er et religiøst uttrykk vi kan berikes av også i en protestantisk tradisjon. Men de riter som omgir ankomsten til vandringens mål, fremstår for en lutheraner som katolsk relikviefromhet på sitt mest problematiske. Slik sett er en reise til Santiago de Compostela i seg selv en økumenisk utfordring. Den er et møte med spansk katolisisme og erobnings-ikonografi på sitt tydeligste og mest dominerende.

Til Santiago de Compostela kom i dette hellige år 1993 en sjelden gruppe pilegrimer da representanter fra hele verden i august i år samlet seg til den 5. verdenskonferanse for Faith and Order, Kirkenes Verdensråds kommisjon for tro og kirkeordning. Den lokale mottakelse var gjestfri og imøtekommende, og erkebiskopen viste sin interesse ved å være til stede ved flere anledninger i konferansens løp. Men det var hele tiden et vanskelig og følsomt spørsmål

hvordan de protestantiske kirkene i Spania som er medlemmer av Kirkenes Verdensråd, og som i spansk sammenheng er marginale, også kunne bli synlige og tatt på alvor som vertskapskirker. For en norsk lutheraner gir det en grunn til selvrefleksjon å se hvordan et økumenisk stormøte kan være en økumenisk utfordring i en lokal kontekst preget av en overveldende og nasjonsbærende majoritetskirke og små spredte minoritetsmenigheter.

Faith and Orders betydning i den aktuelle økumeniske situasjon er ikke minst betinget av at den romersk-katolske kirke siden 1968 har deltatt i arbeidet med offisielt oppnevnte representanter. Faith and Order favner videre i sitt medlemsgrunnlag enn Kirkenes Verdensråd selv. Det offisielle preget som den katolske deltakelsen har, gir kanskje noe mindre slingringsmon i personvalg og litt mindre dristighet i de teologiske posisjoneringer. Men det gir samtidig det som blir gjort og sagt, en tyngde og forpliktelsesgrad som er viktig. Og for den romersk-katolske kirke betyr deltakelsen i Faith and Order et regulært brohode inn i den økumeniske bevegelse, der den deltar på like fot og ikke som særlig og adskilt samtalepartner slik tilfellet er i de liberale samtaler og i den felles kommisjon mellom Vatikanet og KV.

Fra katolsk side var kardinal Cassidy den mest prominente taler under konferansen, og hans bidrag om den økumeniske bevegelses fremtid var imøtesatt med stor interesse. Hadde Vatikanet frosset sin økumeniske samarbeidsvilje fast til eksisterende minimumsløsninger, og ville han nøye seg med de alminnelige høflighetsfraser. Det gjorde han ikke. Han innledet med et personlig vitnesbyrd som like fullt var kirkelig representativt. Der presierte han at den romersk-katolske kirke

er ugjenkallelig forpliktet til å delta i den økumeniske bevegelse. Den er en gave av Guds nåde og et gjensvar til Jesu bønn om enhet i Joh 17.21. Som kristne er vi i dagens truede verden kalt av Gud til å forsones med hverandre slik at vi kan skape forsoning og gi verden håp. Det er derfor i strid med Guds vilje å slå seg til ro med splittelsen eller bidra til å øke den. Hvorvidt dette siste var en beklagelig hentydning til Church of England's beslutning om å ordinere kvinner, får her stå åpent.

Forørig nevnte kardinalen en rekke fremskritt på veien mot synlig fellesskap og enhet både i tro, liv og vitnesbyrd. Dialog mellom kirkene har gjennom gradvis utvikling ført til en større samstemthet i tro; felles vitnesbyrd har gjort 'evangeliets verdier relevante for sosiale spørsmål; felles bønn har motivert oss til enhet, og fremveksten av forente kirker (United/Uniting churches og også Leuenberg-konkordien ble nevnt) og økumeniske strukturer er betydningsfulle skritt. Dette siste punktet er ikke minst bemerkelsesverdig fordi det innebærer en positiv anerkjennelse av enhetsbestrebelse hvor den katolske kirke selv ikke er part. Cassidy målbar derfor i sin tale en forståelse av enhet som ikke var en variasjon av den gamle posisjon om tilbakevenden til Roma og samling i moderkirken. Her fantes i stedet en uttalt åpenhet for vår felles søken etter synlig enhet.

Vi er sammen deltakere i en overgang der de murer som har askilt oss, er begynt å erstattes med bånd av fellesskap som for ikke lenge siden var utenkkelige. Sammen er vi Guds folk på vandring, stadig videre, og Santiago de Compostela var bare et sted underveis. Vi lever i en tid med håp.

Turid Karlsen Seim

**Turid Karlsen Seim** har doktorgrad i teologi fra Oslo Universitet - den første kvinne i vårt land med en slik akademisk grad - og er dekanus ved det teologiske fakultet i Oslo.



Mot mindre spenning i  
bispedømmet Chur

I bispedømmet Chur i Sveits, der det som  
bekjent lenge har vært svært vanskelig  
samarbeidsforhold, og hvor den lokale bis-  
kop, Wolfgang Haas og den linje han står  
for, har mistet støtte i vide kretser av både  
legfolk og prester, har presterådet for først  
gang igjen kommet sammen til møte. Dog  
uten at biskopen selv var til stede, men

med de to hjelpebiskoper, som for en tid  
siden ble utnevnt med den oppgave å skul-  
le bedre forholdene i bispedømmet, på  
plass.

På spørsmål om deres kompetanseom-  
råde i forhold til biskop Haas, svarte de to  
at heretter skal de tre biskopene sammen  
rådslå om alle viktige spørsmål. Beslut-  
ninger fattet av presterådet - som biskop  
Haas hittil har ignorert - skal hjelpebisko-

pene heretter formidle videre til bispedøm-  
mets ledelse. Med 30 ja-stemmer og ingen  
nei-stemmer besluttet presterådet snarest å  
opprette en "tilsynskommisjon" for bispe-  
dømmets presteseminar der det har vært  
en rekke vanskeligheter. Hjelpebiskopene  
og representanter for prestene skal være  
med i kommisjonen.

CHRIST IN DER GEGENWART

*"Felleskapsetikk i et flerkulturelt Norge"* heter en rap-  
port fra et samtaleforum i Nansenskolens regi der repre-  
santanter for ulike religioner, konfesjoner og livssyn i  
vårt land var representert. Jan Øvensen, firebarnsfar og  
kristendoms lærer på ungdomstrinnet, har sett på rappor-  
ten, som kom i sommer.

Grunnskolen kristendomsfag på  
ungdomstrinnet bør ut av fagkret-  
sen og erstattes av et obligatorisk  
religions- og livssynsfag. Det må  
være et fag for alle elever i den del  
av grunnskolen, også for dem med  
foreldre utmeldt av Den norske kir-  
ke eller tilhørende en annen religi-  
on enn kristendommen.

Tenkning omkring denne pro-  
blemstillingen har nylig funnet sted  
i regi av Nansenskolens. Her har  
representanter for ulike religioner,  
konfesjoner og livssyn arbeidet  
frem en rapport fra samtaleforumet  
*"Felleskapsetikk i et flerkulturelt  
Norge"*. Her begrunnes behovet for  
å arbeide mot en felles etisk platt-  
form som kan bære et samfunn som  
i økende grad må regne med å svare  
til definisjonen 'flerkulturelt'.

Også statens verdigrunnlag og  
kristendomsfagets funksjon blir  
behandlet av samtalegruppen, som  
også teller to katolske representan-  
ter. Det konkluderes entydig heni-  
mot behovet for et fag som kan  
samle alle elever, og gi en religi-  
ons- og livssynsundervisning som  
kan være med å bygge den type fel-  
lesskapsetikk et samfunn er  
avhengig av å ha som fundament.

### Dagens kristendomsfag - en anakronisme?

Det er på tide å ønske en slik kon-  
klusjon velkommen, tiden er abso-  
lutt moden. Følgende bør understre-  
kes: En omforming av kristendoms-  
faget over i et religions/livssynsfag  
innebærer mer kontinuitet enn  
brudd. Slik faget i dag er utformet  
gjennom læreplanene, er det konfe-  
sjonsbundne sterkt neddempet. Ver-  
diformidling står sentralt. Grunn-  
leggende kristen etikk, med klart  
allmenmenneskelig tilsnitt, søkes  
formidlet. Det er satt av plass til  
både andre kristne konfesjoner og  
til andre religioner. Men faget  
mangler en vektlegging av grunn-  
leggende kunnskap. Og den kunn-  
skap som trekkes frem, blir ofte  
hengende i løse luften.

Dagens kristendomsfag er langt  
på vei en anakronisme. Det har  
mistet sin sjel ved at man på den  
ene siden har forsøkt en tilpasning  
til tidens behov, med utvanning  
som resultat. På den annen side har  
elevenes mulighet til å gripe fagets  
innhold smuldret bort. Det store  
flertall av elevene, i hvert fall i  
urbane østlandsstrøk, har lite eller  
ikke noe forhold til kirke og kris-

tendom, hverken som bærende livs-  
syn (barnetro) eller gjennom kunn-  
skap. Den oppdragelse elevene har  
med seg hjemmefra, er stort sett  
nokså kristendomsløs. Slik blir mye  
av grunnlaget for fagets funksjon  
borte, og det eksisterer i et pedago-  
gisk ingenmannsland.

Det er skjedd et brudd mellom  
hjem og skole. I praksis er skolen  
avhengig av å bygge på hjemmets  
oppdragelse. Blir avstanden for  
stor, vokser skolens maktesløshet.  
Tradisjonen, overføringen, virker  
ikke. Attpåtil er fagplaner og ikke  
minst lærebøker ofte skrevet ut fra  
en vinkling som forutsetter en viss  
type innside-fortrolighet med krist-  
ne begreper og tankegang. Da er  
det faget prøver å ri for mange hes-  
ter på én gang.

### Felles verdier og felles overføringskanal

I dag er spørsmålet om den enkeltes  
mulighet til religiøs erkjennelse og  
samfunnets verdiformidling vikti-  
gere enn noen gang. Normoppløs-  
ning og kulturpluralisme (ikke nød-  
vendigvis to sider av samme sak)  
gjør det presserende å finne felles  
verdier og felles overføringskanal.  
Et nytt religions- og livssynsfag bør  
kunne gi et viktig bidrag og være et  
avgjørende redskap.

Det krever at man våger å gi rom  
for bred innføring i religionens  
vesen, avsette rikelig med plass til  
fordypning i de største religioner,  
samt arbeide med overføring av de  
mange fellesetiske verdier som fak-  
tisk eksisterer. En slik undervisning  
vil kunne virke styrkende på den  
enkeltes religions- og livssynsiden-



Krever dokumentasjonssenter for scientologi

*SPD-fraksjonen i den slesvig-holsteinske landdagen krever at det opprettes et sentralt dokumentasjonssenter over scientologi-organisasjonen så man får oversikt over hva den driver med, og kan hjelpe ofrene. Politikerne hevder at scientologien er et "storkonsern", som "pynter sine vinningsøkonomiske mål med religiøse fjær. I tillegg benytter organisasjonen metoder som kan virke personlighetsforstyrrende". KNA*

#### Abort blant ungdom

*På verdensbasis foretas det ca. 5 millioner aborter av ungdom mellom 15 og 19 år, forteller en rapport fra Den internasjonale forening for familieplanlegging i London. Mellom 5 og 10 % av pikene i denne aldersgruppen har uønskede svangerskap, noen steder i Afrika er tallet 20%.*

*Det må satses mer på seksual- og prevensjonsundervisning, heter det i rappor-*

*ten, som viser at en stor del av abortene foretas under forhold som setter liv og helse i fare. Situasjonen er særlig dramatisk i Afrika og Asia. I Nigeria kan 72% av dødsfallene blant piker under 19 år føres tilbake til abortinngrep. I Japan er det årlig 32.000 aborter blant ungdom, i USA 400.000. Nederland har verdens laveste aborttall blant unge.*

CHRIST IN DER GEGENWART

## sk religions- og livssynsfag?

11

titet, gi rom for økt toleranse og formidle felles byggende verdier.

#### Hva med nøytraliteten?

Man skal ikke la seg skremme av ordet 'nøytralitet' som et begrep man må forholde seg konkret til i denne sammenheng. Ordet sidestilles ofte med noe blodfattig, uengasjerende, som ikke formår å bygge opp den enkelte elevs identitet og livssyn. Rent pedagogisk er det ikke vanskelig å våge påstanden at engasjert, medrivende undervisning utmerket godt lar seg forene med kravene til nøytralitet. Det blir også ofte hevdet at nøytralitet er en umulighet, ingenting er nøytralt. Det er

langt på vei riktig, og enhver menneskelig erkjennelse bygger på en stillingtagen, aktive valg, det å velge noe til fordel for noe annet. En slik nøytralitet vil et religions- og livssynsfag måtte avvise.

Likevel burde det være mulig å tilstrebe en engasjert objektivitet, som samtidig gir rom for opplevelse og innlevelse - som lar flere røster komme til orde, gir plass og rom for 'den andre', og som søker ærlig kommunikasjon. Et felles livssynsfag bør strekke seg mot å

- gi 'unøytral', men objektiv kunnskap om religioner og livssyn;
- formidle felles verdiholdninger som allerede eksisterer, samt gjenom kommunikasjon være åpen for ny fellesetisk erkjennelse.

#### Ingen falitterklæring

Å gjøre kristendomsfaget om til et slikt religions/livssynsfag, er på en måte 'å stikke fingeren i jorda'. Det er dog slett ikke noen falitterklæring. Det er å ta på alvor at religion og etikk er søyler i den menneskelige tilværelse. Det er et signal om at kunnskap er et fundament for vår vei til erkjennelse og tro, kunnskap som middel mot frykt for fremmede kulturer, og som en vei til økt toleranse. Og kunnskap som et viktig redskap til å se Kristus i vår neste, også den 'neste' som tenker annerledes enn vi selv.

Det er å håpe at konklusjonene fra samtaleforumet ved Nansenskoln får anledning til å vokse videre.

## Bedret behandling ved livets slutt – et alternativ til aktiv dødshjelp.

Regionssykehuset i Trondheim er i ferd med å åpne Norges første avdeling for døende mennesker. I 10 år har sykepleie-konsulent Marie Aakre kjempet for at denne pasientgruppen skal få et slikt tilbud. Dypest sett er dette en slags motreaksjon, uttalte hun nylig i NRKs radioprogram "På kirkebakken", "en reaksjon på den utvikling vi har sett i hele den vestlige verden de siste 10-20-30 år. Vi har satset så enormt på å reparere og helbrede at vi har sviktet alvorlig syke og døende mennesker. På en måte lever vi på en livsløgn om at vi kan hjelpe og helbrede alle. . .

Vi har lyst til å vise frem et alternativt miljø, et miljø der vi tør dele smerte, tør dele lidelse og sorg, våge være hele mennesker sammen - når det er tilmålt tid. Dette må vi lære på nytt. Derfor har vi et kompetanse-senter, som vi kaller det

her, for å styrke et følsomt fagfelt. En bedret lindrende behandling og omsorg ved livets slutt er et alternativ til aktiv dødshjelp," sier Marie Aakre. Som mener at tilsvarende tilbud i andre land viser tendens til å overflødiggjøre eutanasi-debatten.





## Få katolikker igjen i Beograd

Mer enn trefjerdedeler av Beograds katolikker har flyktet siden krigen tok til i eks-Jugoslavia. "Da konflikten begynte, hadde den katolske kirke i den tidligere jugoslaviske hovedstaden ca. 34.000 medlemmer, i dag er vi bare ca. 8.000," sier erkebiskop Franc Perko av Beograd.

CHRIST IN DER GEGENWART

## Europa tåler ikke avkristning

Det ble "en annerleder Europa-debatt" da sr. Mette Andresen o.p. og teologiprofessor Inge Lønning møttes i Stavanger nylig, på invitasjon av Stavanger Kirkeakademi og St. Svithun Kulturforum, skriver Stavanger Aftenblad.

Lønning understreket at "som lutheranere har vi ingenting å frykte fra den katolske kirke. Men vi har noe å frykte dersom religionen mister taket i Europa. Da

oppstår et farlig vakuum." Og et vakuum "vil fylles tilfeldig", mente Lønning og trakk frem satanismen som et eksempel på hva som skjer når det oppstår et vakuum. "I Norge trodde vi satanismen var en kuriositet inntil vi oppdaget at 'kuriøsiteten' har ført til to drap og et ukjent antall kirkebranner."

Han minnet om at "kristendommen ikke er noen norsk oppfinnelse, selv om det virker slik", og mente at "ikke alle har

# 12 Om jubileumsboken: En prat med Bernt Eidsvig

- Det var nok til dels en fordel å ha geografisk avstand til Norge og det hjemlige katolske miljø under arbeidet med mine kapitler i jubileumsboken - mangt klarer når man ser det utenfra. Det sier *Bernt Eidsvig*, katolsk menighetsprest her hjemme fra 1982, siden 1991 augustinerkorherre i Klosterneuburg utenfor Wien. Og en av forfatterne av boken "Den katolske kirke i Norge", som utgis på Aschehoug Forlag nå i november.

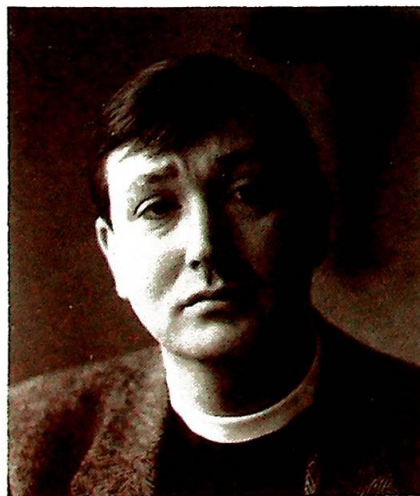
St.Olav grep fatt i Bernt Eidsvig før han - etter jubileumsfeiring og korrekturlesning - hastet tilbake til sitt liv som kombinert klosterbror og menighetsprest.

- Det er 'jubileumstidsrommet', tiden 1843-1993, du har ansvar for i boken. Hvorfor ble det akkurat du som skulle skrive den 'bolken'? Mente man du trengte beskjeftegelse i din klostertilværelse?

- Svaret på det siste er 'neppe', jeg ble nemlig spurt om å skrive før jeg gikk inn i novisiatet. At jeg under novisiatet hadde en del tid som min orden lot meg bruke til skriving, er en annen sak. Og det første spørsmålet er det biskop Gran som kan svare på. Det var han som, i egenskap av redaktør for verket, gav meg oppgaven Som selvsagt har vært spennende. I ettertid vil jeg kanskje også kalle det et noe dristig foretagende - jeg hadde rundt 18 måneder å gjøre det på. Jeg tør nok si at det ligger en del overtidsarbeid bak mine sider i boken. Som forøvrig blir på mellom 450-550 sider, hvorav jeg står for rundt halvparten.

- Kronglete å sitte i Østerrike og skrive norsk kirkehistorie, for hva med kildene?

- Ikke egentlig. Sekundærlitteratur som mgr. Kjelstrups *Norvegia Catholica*, boken han skrev til 100-årsjubileet i 1943, samt pastor og historiker Johs. Duins skrifter var jo enkle å ta med. Og ellers har biskop Gran vært særdeles behjelpelig med å skaffe meg det jeg trengte. På hans oppfordring fikk jeg en god del materiale fra menighetene, til dels noe ujevnt - ikke alltid lett å skille stoff av lokalinteresse fra det



Spennende, men kanskje også "et noe dristig foretagende", sier Bernt Eidsvig om sin del av arbeidet med jubileumsboken.

med allmenn relevanse - men mange hadde gått svært samvittighetsfullt til verks.

- Og så har jeg selvsagt, i den grad jeg har rukket, drevet litt detektivvirksomhet på egenhånd, det vil si gått til primærkildene. Blant annet satt jeg en uke i *Propaganda Fides* arkiv. Der er det mye spennende, og om man en gang hadde god tid der. . . Det jeg bl.a. fikk sett på, var korrespondansen mellom Propaganda Fide og jesuitten Djunkowski, mannen som i 1855 ble oppnevnt av Vatikanet til prefekt for det vidstrakte, til dels også vidløftige, prosjektet Nordpolmisjonen.

- Og arkivet i bispegården i Akersveien, der sr. Liv Due Robak har gjort en heroisk innsats, har selvsagt også vært til stor nytte. Dertil har jeg arbeidet meg gjennom samtlige årganger av tidsskriftet St.Olav, noe sånt som 30.000 sider! Et fascinerende blad, ikke minst de eldre årganger - man var bl.a. så fryktelig lojal!

- Du skriver historie, men er du faghistoriker?

- Kirkehistorie var mitt hovedfag til embedseksamen. Forøvrig har jeg ingen annen kvalifikasjon enn en sterk interesse for perioden jeg måtte forsøke å komme til rette med. Morgenbladet var mitt arbeidssted i 1970-årene. Det var en kontroversiell avis, men åpen for enhver artikulert skribent. Jeg tror jeg lærte meg litt journalistisk håndverk der. I den grad det er en rimelig god flyt i min fremstilling, har jeg tenkt å gi Morgenbladet fra den gang æren for det.

- Forøvrig har jeg hatt stor nytte



skjønt at Luther i sin tid ønsket å invitere den katolske kirke til debatt. Den kom aldri. Omstendighetene gjorde at det ble et jordskjelv istedet. Først nå kommer debatten."

Lønning fikk "full oppbakking av sr. Mette Andresen", noterer avisen. "I dagens situasjon har katolikker og protestanter et felles ansvar for å bevare kristendommens stilling i Europa. Vi må kjempe for menneskets rett til arbeid, for å leve og

dø på en verdig måte. I dagens situasjon må vi forene kreftene mot det som skjer i tidligere Jugoslavia, mot ny-nazisme, skjending av kirker og direkte ondskap," sa søster Mette.

Følgende poeng var ikke kommet med i avisens ellers utmerkede reportasje: Møtet samlet stappfullt hus, til tross for at norsk TV flømnet over av "utvidet kultur" den kvelden, nærmere bestemt kampen mellom Norge-Polen om billetten til fotball-VM.

### Familieplanlegging - men hvordan?

De filippinske biskoper er villige til å gjenoppta dialogen om landets befolkningspolitikk med president Ramos' regjering - de har tidligere protestert mot regjeringens handlingsprogram for familieplanlegging. Landet har ikke råd til stridigheter om deene saken, sa formannen i den filippinske bispekonferanse, Carmelo Morenos. Kjernen i konflikten er staten ønsker økt satsing på opplysning om såkalt kunstig prevensjon. CHRIST IN DER GEGENWART

## Utenkelig uten Pastoralråd! 13

av en historiker som Oskar Mendelsohn og hans grundige verk om jødernes historie i Norge. Og det å sammenligne nasjonalromantikeren Kjelstrups *Norvegia Catholica* fra 1942 med den nitide historiker Duins nøkterne kirkehistoriske artikler, har vært svært interessant.

- Ditt bidrag i jubileumsboken er altså ikke noen revidert utgave av Kjelstrup med de siste 50 år som utfyllende tillegg?

- Vår tids katolske ståsted er noe annerledes enn Kjelstrups. Han skrev sin bok ut fra en triumfalistisk tankegang som ligger dagens norske katolikker nokså fjernt. Og hans tendens til å tolke alle begivenheter i et noe åndelig lys, gir til tider en tone som i dag er noe vanskelig å ta alvorlig. Bokens styrke er dens vell av detaljer, hvorav det meste stemmer og er tilforladelig nok. Svakheten er at her er likt og ulikt satt sammen uten særlig system eller helhetssyn. Her er mer av annalenes oppramsing enn av linjer, sammenheng og utsyn.

- Men det får vi nå i din fremstilling?

- Derom får leserne dømme når boken foreligger.



Under PRO-møtet i OKB, Pastoralrådsmøtet i Oslo katolske bispedømme, på Mariaholm midt i oktober - første møte siden høstens nyvalg - kunne man til dels få inntrykk av at ordet "integre" er et fy-ord, nær beslektet med "assimilere". I hvert fall ble det stor - noen vil si langdryg - diskusjon om bruken av "integre" i forbindelse med hovedposten på dagsordenen som hadde med innvandrere og menighetsliv å gjøre. Gikk det an å snakke om "en integrert katolsk kirke" som overordnet langtidsmål for pastoralt arbeid i bispedømmet, slik ordlyden i forslaget til vedtak lød? Eller smakte det av ovenfra-nedad-holdning til "de andre"? Kunne det misforstås? Og har det en hensikt å snakke om "et norsk ståsted" for den katolske kirke i Norge.? Noen mente det, og at norsk språk var en vesentlig størrelse i så måte: Katolske innvandrere og deres barn trenger norske ord og begreper for katolsk tro og tanke om ikke også deres religiøse arv skal bli noe som fremmedgjør i forhold til den norske virkelighet de må komme til rette med.

Til tider er det som tilsynelatende er filologisk flisespikkeri, en opplærende befrielse. Så også på Mariaholm der mange synspunkter kom frem, og man i tillegg fikk nyttig virkelighetsbeskrivelse av hvordan det mangenasjonale fellesskapet fungerer eller ikke fungerer i forskjellige menigheter. Og til sist ble man enig om følgende formulering: "Vårt overordnede mål når det gjelder kirkelig enhet er sammen å skape et levende fellesskap og hjelpe hverandre i å leve som katolikker i et sekulært samfunn". Slik lyder det overordnede mål for punkt 1 i det arbeidsprogram for PRO i perioden 1993 -95 som ble vedtatt på Mariaholm. Bakgrunnsstoff for arbeidet blir bl.a. det notat om situasjonen i menigheten samt "hovedutfordringer" Kommisjonen for rettferdighet og fred hadde formulert i et arbeidsnotat som var blitt sendt PRO-medlemmene på forhånd, og som Kommisjonens Elizabeth Jensen knyttet inspirerende kommentarer til. Et sett forslag om hvordan dette skal virkeliggjøre

res, utarbeidet i regi av det gamle arbeidsutvalget, ble oversendt det nye AU uten debatt på grunn av tidsnød. De øvrige punkter i arbeidsprogrammet er.

- Barne- og ungdomsarbeid, hvor man bl.a. vil satse for fullt på det tidligere vedtatte samarbeid mellom Kateketisk Senter og UNKF (Unge Norske Katolikkens Forbund) samt arbeide aktivt for endelig å få en landsungdomsprest;

- Media og informasjon, hvor man bl.a. vil arbeide videre med spørsmålet om en "informasjonsmedarbeider" samt "langsiktig strategi for medie og informasjon" - et punkt som var blitt understreket også i det innlegg Rønnaug Aaberg Andresen, formann i NKKF, var blitt bedt om å holde;

- Samarbeid, hvor man bl.a. vil søke å "klargjøre forholdet mellom PRO og andre organer, da særlig Presterådet, når det gjelder hvem som bør behandle - og hvor biskopen naturlig bør søke råd - når det gjelder de enkelte sakene";

- Økonomi og administrasjon i OKB der man bl.a. vil "følge opp tidligere vedtak om personalpolitikk/ressursbruk" samt se på "hvilke oppgaver som med fordel kan overlates til legfolk for å avlaste prestene";

- Menighetenes struktur og organisering, et omfattende punkt der både spørsmål om prestesituasjonen i menigheten, tiltak for å gi utenlandske prester en bedre forberedelse før de sendes ut i aktiv menighetstjeneste og vurdering av "hensiktsmessigheten av nåværende menighetsstrukturer og grenser" hører hjemme.

"PRO er kommet for å bli, vi kan ikke tenke oss OBK uten dette rådet," fastslo biskop Gerhard Schwenzer da han takket avtroppende formann Knut Eggen for trygg ledelse gjennom rådets første fireårsperiode. Nå overtar nestformann Frode Eidem fra St. Magnus i Lillestrøm formannsvervet med Asker og Bærums Gunnar Markussen som nestleder, utpekt ved loddtrekning etter to ganger uavgjort mellom ham og Jan Øvensen fra Drammen.



## Omsorg for gjengifte skilte?

I et ferskt notat fra de italienske biskoper om retningslinjer for pastoral omsorg for skilte katolikker som gifter seg på nytt, heter det bl.a. at gjengifte skilte kan finne sin plass i kirken igjen dersom de lever som "kyske venner" med sine nye partnere. Slike par får lov å motta eukaristien, men anbefales å "gå til en kirke der de ikke er kjent, for å unngå skandale". Bis-

kopene gjentar kirkens forbud mot at gjengifte skilte får være kateketer eller faddere ved dåp.

"Er dette tegn på at kirken nå tar opp et område som hittil har vært tabu?" undrer *Catholic Herald*. Og viser til at pave Johannes Paul II i mars i fjor oppfordret katolske biskoper til å satse på ekte omsorg overfor gjengifte skilte.

## Kirken og mediene

Den manglende følsomhet mange mediefolk viser overfor religiøse spørsmål, skyldes antagelig ikke så meget tankeløshet som det faktum at kirkefolk taler for lite til dem og ikke finner noen god form. Det sa Milanos kardinal Martini under en tale nylig til "Den internasjonale forening av tysktalende moralteologer".

Kirken må ikke "la seg skremme av at

# Olav Egil Aune: Guds kriger

Spurte noen meg om jeg føler meg rikere, mer oppbygget etter å ha lest Ignatius av Loyolas (1491–1556) "Pilegrimens beretning" – nå på norsk i *St.Olav Forlags* utgave ved 150-årsjubileet – måtte jeg svare nei. Derimot forstår jeg mer. På godt og vondt.

Gjennom "Pilegrimens beretning" lever jeg meg inn i et 1500-talls-menneskes kompromissløse kamp mot Djevelen og alt hans vesen, hans og hans venners viljeløse lydighet mot ordenen og en krigersk dressur som vi i dag må til religiøst fundamentalistiske grupper for å finne maken til. Det er et tidsbilde. Og selv om mangt kan synes underlig når tiden får syredypnet hendelsene, står bildet igjen av et menneske som mest av alt og med stålvilje ønsket å rydde veg for gudslivet på jorden

Det startet med en kanonkule. En liten flokk spaniere hadde i 1521 fått ordre om å holde festningen Pamplona i Navarra mot en overlegen fransk beleiringshær. En håpløs oppgave, som skremte alle så nær som én til total overgivelse. Denne ene var Inigo Lopez de Racadre – i historien kjent som Ignatius av Loyola, etter slottet hvor han var født. Han oppildnet kameratene og sto urokkelig i bresjen for kampene – inntil en kanonkule traff og knuste høyrebenet. Da han segnet, var det slutt på kampviljen, kameratene ga opp, og Pamplona falt.

En knust borg, et knust kne – men heltemot er av et annet stoff, det lar seg som kjent ikke knekke. Fjendens bundring for den selvopprende innsatsen resulterte i løslatelse av den tapre offiser. Han dro hjem til farsslottet, gjennomgikk

den ene operasjonen mer smertefull enn den andre. Og jagde tankene på alle sine pinsler vekk med boklesing. Helst ville han ha ridderromaner, men alt som var å oppdrive i denne avsideliggende delen av landet, var kun noen helgenlegender og et større verk om Jesu liv. Motvillig tok han fatt, men ble snart fanget inn av drømmen – krigervegen var jo stengt – om å bytte sverdet med pilegrimsstaven. Han ville bli en Guds ridder, danne en armé av Herrens soldater for å kjempe til Guds ære. Det livet han hadde ført, fylte ham til randen av avsky. Den livsglade unge krigeren var brått forvandlet til en nærmest fanatisk from og botferdig synder, som pisket seg til blods om natten, og drev sine botsøvelser til en ytterlighet som skapte enorme sjelelige kriser. Han trente seg opp til en asketisk viljekraft, som senere slo ut i stiftelsen av "Jesu selskap" – jesuitterordenen – en augustdag i Mariakirken på Montmartre i Paris i 1534.

Ettersom ordenen vokste, meldte ønsket seg: Brødrene kjente behov for å få vite – i detalj – hvordan Herren hadde ledet deres ordensstifter "helt fra begynnelsen av", som en av pådriverne og Ignatius' nære medarbeider, pater Nadal, uttrykte det. Ignatius var avvisende, han hadde for mye å gjøre. Etter hvert innså han selv at kravet var betimelig. Da han endelig satte seg ned med pater Luis Goncalves da

Camara, var det for å fortelle om sine unge år, sin omvendelse, sin pilegrimsreise og om studietiden ved spanske høyskoler og i Paris. Han fortalte, beretter pater Goncalves, "på en måte så fylt av klarhet at alle fortidens hendelser blir som nærværende for den som er til stede".

Dette er "Pilegrimens beretning", nitid og nøyaktig – får vi tro – nedtegnet av en ordensbroder, slik helgenen fortalte den. Det er en tøff historie, og som Herman Seiler ganske riktig påpeker i sitt skjønnsomt balanserte forord: "Rimeligvis kan mangt og meget i denne levnetsbeskrivelsen ved første blick virke besynderlig for dagens lesere. Vi tenker ikke først og fremst på det som skiller oss fra Ignatius i spørsmål om tid, kultur og kirkelige anliggender. Selve modningsprosessen gjør kanskje stundom et underlig inntrykk: Hans botsøvelser etter omvendelsen og hans lengsel etter åndelig stordåd, bærer spor av en gjerningsfromhet som vi har vanskelig for å forstå. Hans hemmelige flukt fra klosteret i Jerusalem til Oljeberget for å se avtrykket av Jesu føtter, viser en Jesus-fromhet i middelalderens naive ånd som er blitt oss fremmed osv. ... Likeså er det klart at til og med den modne Ignatius' ideal, nemlig å følge den fattige og ydmyke Jesus, unndrar seg alle rent humanistiske idealer og bare kan forstås i troens lys. Han er blitt grepet av Kristus i den grad at han lengter etter på alle vis mer direkte å efterligne Kristus vår Herre og bli lik ham."

Slik er det. Den kustus og selv-



man taler offentlig om den," sa kardinal Martini, som mente at en av de mest preserende oppgaver innen kirken i dag nettopp er sterkere satsing på det mediepedagogiske området. Det hører med til bildet at Martini er tidligere formann i Rådet for europeiske bispekonferanser og også medieansvarlig innen rådet.

CHRIST IN DER GEGENWART

Enhet gjennom embedet?

Den teologiske dialog mellom lutheranere og katolikker i de nordiske land bør utdypes, sa kardinal Edward Cassidy i et foredrag ved universitetet i Uppsala nylig i anledning av 400-årsmarkeringen for Uppsalamøtet i 1593.

Embedsforståelsen og synet på kirken er de mest presserende spørsmål som må

tas opp, mener Cassidy, som leder Rådet for kristen enhet i Vatikanet. En internasjonal studiegruppe skal ta opp spørsmålet om den apostoliske suksesjon - den ubrudte linje fra apostlene av i det sakramentale bispeembedet, - finnes i de lutherske kirker i Finland og Sverige.

CHRIST IN DER GEGENWART



Inigo Lopez de Racalde, i historien kjent som Ignatius av Loyola etter slottet hvor han var født. Detalj fra et maleri.

fornektelse vi møter i beretningen, den til tider kjølige avvisning av mennesker som med varmt hjerte vil ham vel, den kompromissløse higen etter ufeilbarlighet og den tilsynelatende gledesløse avvisning av alt som ikke tjener den livslange boten, kan nok forstås i troens lys. Men – for atskillige hengivne Kristus-troende i dag, skulle jeg tro – vil selv troens lys komme til kort i møtet med det jernharde viljegrepet Ignatius la på seg selv og sin orden. Dette er Ignatius' veg til målet. Og boken er et dokument.

Så kan en saktens spørre: Hvorfor ble Ignatius' "Pilegrimens beretning" prioritert framfor mer tidsaktuelle helgenskrifter som varmer og nærer det åndelige klima over hele Europa for tiden – Teresa av Avilas "Boken om mitt liv", Johannes av

Korsets glødende beretninger om det indre livet, Hildegard von Bingens visjoner om alle tings sammenheng, Therese av Jesusbarnets gripende dagbøker og brever om det enkle hjertets tillit til Gud, i det hele tatt?

Svaret er rimeligvis at den jesuitiske fromhetstradisjon – i sterkere grad enn karmelittenes (Therese, Teresa og Johannes av Korset) – utgjør en vesentlig del av tidligere norsk kirkehistorie. Vi sprenes av forventning: Med et nyopprustet St.Olav Forlag på barrikadene, kommer gjerne det andre også. I tur og orden.

*Ignatius av Loyola*  
**PILEGRIMENS BERETNING**  
- oversatt av Arne Worren  
St.Olav Forlag 1993

## Bispekonferansens høstmøte

Mariaholm ved Øyeren var stedet for Den nordiske bispekonferansens høstmøte i slutten av september. For annen gang i konferansens historie var de ledende lutherske biskoper i Norden innbudt til et 'formøte' som, ifølge pressemeldingen, foregikk i en svært vennskapelig atmosfære. Et sentralt punkt i samtalen var den felles utfordring som ligger i å skulle forkynde evangeliet i et pluralistisk samfunn. Neste felles møte med mulighet for samtale og gjensidig utveksling av informasjon blir i Danmark i 1994.

Hovedpunkter under bispekonferansens møte var bl.a de nye økumeniske retningslinjer fra Vatikanet, Den europeiske bispekonferanses symposium i Praha i høst og bispesynoden i 1994 om ordenslivet, der Islands biskop Alfred Jolson blir nordisk representant. Det planlegges studiedager om synodetemaet for representanter for de forskjellige ordenssamfunn.

Ny post på dagsordenen var møte med og søndagsmesse sammen med en menighet, nærmere bestemt St. Magnus i Lillestrøm, en aktiv menighet der innvandrerne er i flertall. Et meget positivt tiltak, skal man dømme etter reaksjonene både hos biskoper og menighet.

Adskillige rapporter ble lagt frem, bl.a. en som viser at et ikke ubetydelig antall lyttere, deriblant mange ikke-katolikker, hører på Vatikanradiens skandinaviske sendinger.

Studieemnet for neste års vårmøte blir pastoral omsorg for eldre mennesker - en oppfølging av årets vårmøte der man tok for seg pastorale og etiske spørsmål ved livets begynnelse.



Et av tidens avgjørende temaer

*Pavens rundskriv "Veritatis splendor" er langt mer enn en reaksjon på dagens teologiske debatt, sa Troskongregasjonens leder, kardinal Ratzinger, ved en pressekonferanse i forbindelse med offentliggjøringen den 5. oktober. Han avviste, ifølge The Tablet, at dokumentet er et forsøk på å kvele dissens og sette munnkurv på teologene - det "disiplinære aspekt" er av sekundær betydning, sa han.*

*Rundskrivet er høyst betimelig, av følgende grunner: Kristendom er liv - og tro inkluderer moral, ikke bare generelle idealer. "En kristendom som ikke lenger peker på en felles vei, men kun proklamerer ubestemte idealer, er ikke lenger Jesus Kristi og de første apostlers kirke," sa Ratzinger.*

*Forholdet mellom frihet og sannhet, som paven belyser i rundskrivets kapittel*

*2, er "antagelig det avgjørende spørsmål i våre dager, og spørsmålet er blitt ytterligere påtrengende siden slutten på de kommunistiske diktaturer: Hvordan kan vi lære å leve med friheten på riktig måte? En frihetsoppfatning som ene og alene er individualistisk, vil bare bli destruktiv. I siste instans vil den sette alle opp mot alle," sa Ratzinger.*

16

## Gunnel Vallquist: Kvinnelige prester i Roma?

- Hvordan spørsmålet om kvinnelige prester kan håndteres på sakkynndig katolsk hold fikk vi nylig et interessant eksempel på i Oslo da dominikaneren *Hervé Legrand* foreleste over emnet "Ikke-ordinasjon av kvinner i den romersk-katolske kirke", noterer *Gunnel Vallquist* i denne artikkelen, der hun bl.a. gjør rede for *Legrands* argumentasjon.

Trettifem år er gått siden 'Svenska Kyrkan' fattet beslutningen om å prestevie kvinner. Antallet kvinnelige prester er betydelig, kirken er blitt tilført en stor kapital av kompetanse og hengivenhet. Samtidig har et dypt sår oppstått, som ennå langt fra er leget. På mange, kanskje på de fleste hold, går samarbeidet med mannlige kolleger friksjonsfritt, men ikke sjelden står overbevisning mot overbevisning og gjør gjensidig skade. Det ser ut til at vi har havnet i en blindgate: Samme argument møter samme motargument, det eneste som varierer er temperament og uttrykksform. Det skader ikke å skifte perspektiv i blant og se hva som skjer i andre kirker.

### Ikke tilstrekkelig teologisk gjennomarbeidet

I løpet av den tiden som er gått, har spørsmålet om kvinnelig prestevigsel, internasjonalt og i de store kirkene, fått betydelig større aktualitet og atskillig mer seriøs teologisk behandling enn tidligere. Under Det annet Vatikankonsil var emnet tabu på selve kirkemøtet, men utenfor Peterskirken dukket det ikke så sjelden opp. Pionérgrupper av kvinnelige teologer kom og holdt pressekonferanser, en og annen biskop eller konsilsteolog ytret at det knapt finnes bibelske eller andre teologiske hindringer for kvinnelige prester, men med få unntak hadde man ikke tenkt saken systematisk igjennom.

På ortodoks hold har selve tanken stått som helt umulig - allerede det

obligatoriske presteskjegget virker som en uoverkommelig hindring, om enn ikke av teologisk natur. Imidlertid har en anerkjent kvinnelig teolog, Elisabeth Behr-Siegel, forsiktig staket ut en mulig vei, og ved Kirkenes Verdensråds Faith-and-Order-konferanse i Santiago de Compostela i august falt en uttalelse som i all sin beskjenhet ikke bør undervurderes. En av den ortodokse kirkens fremste teologer, metropolit og tidligere professor Johannes Zizioulas, konstaterte at prestevigsel av kvinner, nå senest anerkjent av den engelske kirke, selvsagt øker kløften mellom kirkene, framfor alt fordi spørsmålet ikke er blitt tilstrekkelig teologisk gjennomarbeidet. "Jeg har ingen forutinntatt mening om hvilke resultater et slikt arbeid vil kunne gi", sa han. "Kanskje vil vi komme fram til at det ikke er noe problem forbundet med prestevigsel av kvinner. Men den måten det har skjedd på i visse kirker, skaper faktisk vanskeligheter." Metropolitene synes altså å mene at en skikkelig teologisk gjennomgang av spørsmålet burde ha skjedd på økumenisk basis før beslutningen ble fattet av de enkelte kirker.

Den engelske kirkes beslutning i november i fjor om å prestevie kvinner, har skapt stor uro både på anglikansk og romersk hold. I den engelske kirke bekymrer man seg nå over de samarbeidsproblemene - analoge med problemene i Sverige - som måtte oppstå, og overveier mulige løsninger. Blant annet er det kommet fram forslag om at de enkelte biskopene skal kunne ta

hånd om prester med forskjellige overbevisninger.

Et stort antall anglikanske prester har uttalt at det er deres hensikt å bli katolikker; en hel London-menighet synes å ha fattet samme beslutning. Blant de engelske katolikkene er reaksjonene svært forskjellige. Noen jubel over en kommende tilstrømmning av konvertitter har man knapt merket, derimot har biskopene bestemt vegret seg mot i det hele tatt å ta imot grupper, små eller store: Hver enkelt må personlig ta skrittet inn i den katolske kirke. På eget hold frykter man en viss kulturomveltning: Den engelske katolisisme er generelt snarere bredkirkelig, mens de såkalte anglokatolikkene, som nærmest forventes å 'konvertere', er klart høykirkelige. Diskusjonen etter beslutningen har for øvrig vist at den katolske opinionen, både blant legfolk og ikke minst blant prester, i stor utstrekning er for kvinnelige prester også i deres egen kirke.

Hvordan spørsmålet om prestevigsel av kvinner kan håndteres på sakkynndig katolsk hold fikk vi nylig et interessant eksempel på i Oslo, da dominikaneren *Hervé Legrand* holdt et seminar og en forelesning over emnet "Ikke-ordinasjon av kvinner i den romersk-katolske kirke". Først bør det sies at *Legrand* er en fremstående og svært betrodd teolog, professor i dogmatisk teologi ved *Institut Catholique* i Paris og offisiell representant for den katolske kirke i bilaterale teologsamtaler både med lutheranere og ortodokse. I sin fremstilling støtter han seg på anerkjente autoriteter fra nåtiden og fra tidligere. Det er altså ingen frisinnet frasemaker som taler.

### Tradisjon i egentlig forstand - eller kun sedvane?

Hans første spørsmål gjelder om ikkevigsel av kvinner er kirkelig tradisjon i egentlig forstand eller ganske enkelt et



## Modig dokument

Bakgrunnen for den nye moralencyklika er at "paven ikke bare er redd for at enkelte av kirkens grunnleggende sannheter står i fare for å bli forfalsket og at han frykter at man 'ut fra visse antropologiske og etiske oppfatninger, systematisk og på verdensbasis settes spørsmålstejn ved den moralske overlevering', " skriver biskop Karl Lehmann, formann i Den tyske bispekonferanse i avisen Rheinischer Merkur. Ency-

klikaens kjernepunkt er "å vise sammenhengen mellom frihet, sannhet og ansvar, og her ligger uten tvil rundskrivets store betydning", skriver Lehmann, som kaller det "et modig dokument som ikke viker tilbake for å ta opp ubekvemme saker".

Når det gjelder rundskrivets kritikk av visse teologiske retninger (f.eks. "autonom moral") og av den normbegrunnelse disse teologer benytter, er det "her som ved alle lærerembets uttalelser om avvikende teo-

logiske utsagn, spørsmål om beskrivelsen stemmer med virkeligheten", noterer Lehmann. Og tilføyer at rundskrivets kritikk ikke "nødvendigvis alltid bare rammer moralteologenes vitenskapelige utsagn", men også "det noe vulgære ekko fra disse teorier () For oss biskoper er rundskrivets forsøk på å klargjøre viktige etiske grunnspørsmål, høyst velkommen, men samtidig må dialogen med moralteologene fortsette," understreker Lehmann.

historisk faktum, en sedvane. Ifølge katolsk tro er 'guddommelig tradisjon' den eneste kilden til dogme, og med guddommelig tradisjon menes Kristi egne ord slik vi kjenner dem fra Skriften, eller det den Hellige Ånd etter Herrens løfte åpenbarte for apostlene; også dette er å finne i det Nye Testamentet. Åpenbaringen tok slutt med den siste apostels død. Utfra denne uomtvistelige lære kan man fastslå at kirkens negative holdning til prestevigsel av kvinner er en ubrutt sedvane, men ingen tradisjon i teologisk betydning. Den pavelige bibelkommisjon, katolsk rettroende om noen er det, har også enstemmig sagt at man i det Nye Testamente ikke kan finne noen klar

eller definitiv redegjørelse når det gjelder dette spørsmålet.

I 1976 publiserte Vatikanets Troskongregasjon imidlertid en deklarasjon, *Inter insigniores*, som bekrefter kirkens negative holdning. Leser man ordentlig nøye - i Vatikan-uttalelser er hvert ord veid på gullvekt - finner man imidlertid at dokumentet ikke på noen definitiv måte bruker kirkens autoritet i dette nei. Uttalelsen er, påpeker Legrand, for det første ikke av det "tunge" slaget, men hører blant dem som godt kan bli motsagt av andre innen ganske kort tid. Dessuten er deklarasjonens ordlyd påfallende beskjeden: "Av trofasthet mot sin Herres eksempel anser ikke kirken seg å ha rett til å vie kvinner til

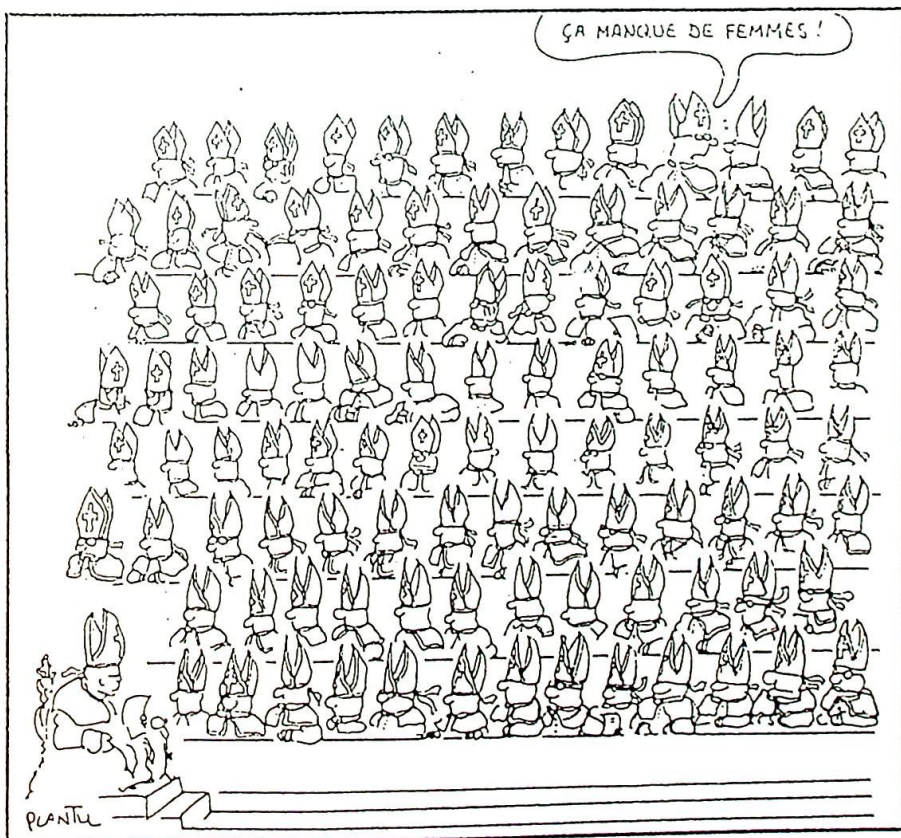
prester... Dette er en ubrutt tradisjon i både østkirken og vestkirken... Denne normen som støtter seg på Kristi eksempel, følger man fordi man finner den i overensstemmelse med Guds plan for sin kirke" (min kursivering).

Kirken støtter seg altså på 'Herrens eksempel': Kristus ga i forbindelse med nattverden sitt spesifikke oppdrag til de tolv, ikke til noen kvinne. Dette faktum, sier Legrand, og henviser til eksegetisk fagkunnskap, sier imidlertid ingenting om kvinnens stilling i framtidens kirke, men bør tolkes utfra en inneboende symbolikk: Valget av de tolv er av profetisk betydning, apostlene representerer Israels tolv stammer, som ved oppstandelsen skal samles og gjenopprettes. Derfor er bare tolv jødiske menn tilstede, og her skal jødiske og menn vektlegges likt.

### Hvor holdbart er argumentet om kvinners underordning?

Men det Nye Testamentet inneholder flere tekststeder som betoner kvinnens underordnede plass i forsamlingen. Legrand skiller her mellom på den ene siden de egentlige paulinske brevene og på den annen side de etterpaulinske pastoralbrevene og brevene til kolosserne og efeserne. Han hevder at galaterbrevets ord "Her er ikke jøde eller greker, slave eller fri, mann og kvinne, dere er alle én, i Kristus Jesus" utgjør det overordnede prinsipp for de paulinske menighetenes innbyrdes forhold. Paulus omtaler også kvinner som sine "medarbeidere" og som "misjonærer". Korint hadde sine kvinnelige 'profetiser', og når andre kvinner ikke ble tillatt å tale i forsamlingen, var det snakk om vanlig forstyrrende prat og ikke om forkynnelse.

At de senere brevene vitner om en forverret stilling for kvinnen, har en helt bestemt forklaring, hevder Legrand og siterer en rekke moderne forskere. Ettersom misjonen spredte seg, oppsto





## Pavens rundskriv: et forsvar mot håpløsheten

"Det spiller ingen rolle om man er verdens herre eller 'den fattigste av de fattige' på jordens overflate: Overfor moralens krav er vi alle absolutt like." Med dette sitatet fra avsnitt 96 i pavens nye encyklika innleder Paris' erkebiskop, kardinal Lustiger, under overskriften "for å forsvare menneskeheten mot håpløsheten", en lengre artikkel i *Le Monde* om rundskrivet.

"Disse ordene angir tonene i det rundskrivet paven i dag har sendt til biskopene," fortsetter kardinalen, "det er en modig handling, en tjeneste overfor samvittigheten, på et vanskelig tidspunkt i menneskehetens historie. Slik oppfyller paven og biskopene sin misjon: å våke mens menneskenes samvittighet sover, å vokte sannhetens lys slik Jesus Kristus påbyr dem."

## Slutt på retten til teologisk dissens?

Pavens ferske rundskriv er "en sammenfattende tekst", noterer jesuitten Henri Tincq i *"Le Monde"*. "Her gjenfinnes man etter hverandre den 'personlisme'-næret av filosofen Max Scheler - som Karol Wojtyła, den fremtidige pave, underviste i da han var professor i moralteologi i Polen; man finner også arven fra Det 2. Vatikansil som understreket samvittighetens betydning, og tok seg det besvær å forsøke å forstå den

det en kulturomveltning i forhold til særskilte greske sedvaner, hvor hjemmet ble styrt av et fastlagt hierarki. Disse bestemmelsene, som vanligvis kalles 'hustavler', ble overtatt av den misjonerende kirken for at budskapet om Kristus skulle kunne nå fram: I denne kulturen ville ikke en kvinnes forkynnelse blitt mottatt. Denne 'inkulturasjonen' skulle i lengden få fatale konsekvenser for kirkens kvinnesyn. Men den må altså ikke oppfattes som bindende.

Oppfatningen av kvinnen som underlegen i forhold til mannen har tradisjonelt vært et hovedargument mot kvinnelige prester. Presten skal jo lede og undervise, og akkurat dette forbyes i 1 Tim 2, i klar motsetning, påpeker Legrand, både til skapelsesberetningen i 1 Mosebok og til Paulus' overordnede bud. Paulus sier riktignok også at mannen er kvinnens hode - men Legrand tror ikke det finnes "en slags åpenbart bibelsk antropologi som skulle motsi det menneskesyn som råder i vår tids vestlige samfunn, og hvor mann og kvinne mer og mer er partnere med lik verdi og felles ansvar". Apostelbrevens hensikt er ikke å forkynne en antropologi, men å forkynne Kristi kjærlighet til kirken, og de henter sin symbolikk fra ekteskapet slik det var i den tids samfunn.

### Hva med det symbolske?

Til de minst holdbare argumentene mot kvinnelige prester hører nettopp et symbolsk: I nattverden er Kristus det mannlige prinsippet og kirken det kvinnelige, altså kan ikke en kvinne representere Kristus, handle *in persona Christi*, som termen lyder. Men hver og en som gir et sakrament handler *in persona Christi*: I den katolske kirke er det mannen og kvinnen som gir hverandre ekteskapets sakrament, og kvinnen kan likesom mannen døpe. Ved nattverden representerer presten ikke

bare Kristus, men også kirken - og hvem vil hevde at kirken bare kan representeres av kvinner?

Legrands konklusjon blir at det for den katolske kirke ikke finnes noe guddommelig påbud om prestens kjønn, at det derfor er kirkens sak å avgjøre hvem som skal bli prest, at en ubrukt sedvane kan brytes - det har skjedd flere ganger, blant annet da forbudet mot utlåning av penger mot rente, som gjaldt under størsteparten av kirkens tid, ble opphevet - men at tiden ennå ikke er inne for kvinnelige prester i den katolske kirke. Dette fordi kirken ennå ikke har tatt de nødvendige konsekvensene av kvinnens forandrede stilling i samfunn og menneskesyn.

Altfor mange teologer er også styrt av frykten for at kvinnene skal bli 'maskulinisert', og at hele skapelsesordenen skal stilles på hodet. Så lenge slike tanker gjør seg gjeldende, er ikke tiden moden for prestevigsel av kvinner, sier Legrand, selv om han selv og mange andre ønsker at det skal bli virkelighet. Det ville være en for høy pris å betale en ønsket forandring med et skisma i kirken. Det viktigste er å fastslå at fremtiden er åpen.

Og til slutt, tilføyer Legrand: Bør ikke "den samme grunnen til at urkirken utelukket kvinner fra presteembetet, i dag være en anledning til å tiltro dem dette embetet? Vekker ikke kvinnenes fravær akkurat det *irrisio infidelium* - de ikke-troendes latter - som i antikken motiverte utelukkelsen"?



## Kardinal Hume om "Sannhetens glans"

"Hvis pavens hensikt var å støtte opp under encyklikaen *Humanae vitae* fra 1968 (som bl.a. forbyr kunstig prevensjon. Red. anmrk.), så er ikke dette en særlig god måte å gjøre det på." Det sa Englands kardinal Basil Hume ved pressekongressen i forbindelse med offentliggjørelsen av pave Johannes Paul II's nye encyklika *Veritatis splendor* i begynnelsen av oktober, ifølge *The Tablet*. Pavens hensikt er å understreke grunnleggende moralske prinsipper, og spesielle spørsmål berøres kun et par steder "for å illustrere eller eksemplifisere". Kardinalen anbefalte at encyklikaen, som er stilet til kirkens biskoper, og "som er svært lang for en encyklika å være, leses mange ganger" og "i forbindelse med den nye katekismen".

Rundskrivets viktigste del er den som handler om "Moral og formyelse av det sosiale og politiske liv", sa kardinal Hume, "og det ville være flott om vi kunne konsentrere oss om den i stedet for det lille som står om seksualmoral". De idealer for ekteskapelig samliv som 'Humanae vitae' satte opp, "representerer et meget alvorlig problem for mange mennesker", sa Hume. Det nye rundskrivet gjentar forbudet mot kunstig prevensjon.

Siden rundskrivet er "et læredokument", er det noe underlig å kritisere det for å være for "strengt" eller "doktrinært", sa kardinal Hume. Et læredokument understreker nettopp læren og ikke "den siden ved kirken som heter medfølelse". Kirken er alltid "streng i det prinsipielle, men uendelig forståelsesfull overfor menneskene og de problemer de står med". Til rundskrivets ord til biskopene om å ta "de nødvendige skritt" overfor katolske moralteologer som ikke deler encyklikaens syn, og som derved bidrar til det paven kaller "den alvorlige krise" i dagens kirke, hadde kardinalen følgende kommentar: "Her tillands driver vi ikke med heksejakt".



moderne verden; (-) og skolastikken kommer tilbake i galopp i form av en systematisering av de åpenbarte sannheter og et forsvare for naturloven."

Men rundskrivet betegner også slutten på en epoke, på "retten til teologisk 'disSENS'", mener Tincq og spør: "Hvorfor taler rundskrivet så meget om menneskerettigheter samtidig som det ignorerer teologens rett til å forske og til å uttale seg?"

Svarene ikke tilfredsstillende  
Konrad Reiser, generalsekretær i Kirkenes Verdensråd, er skuffet over at pavens nye rundskriv synes å stenge for den felles dialog alle kristne kirker sammen burde ha åpnet for i sin søken etter sannheten. Det er lite inspirasjon å hente i rundskrivet for den økumeniske bevegelse. Spørsmålet om forholdet mellom frihet og sannhet er godt formulert, men svarene er ikke tilfredsstillende, mener Reiser. Som vedgår at han som protestant alltid har hatt vanskeligheter med den thomistiske måte å argumentere på.

re på.

Den sveitsiske teologen Hans Küng sier i et intervju med en italiensk avis at rundskrivets tekst er "en blanding av betimelige krav og av tolkninger det kan stilles spørsmålsteget ved". Det er et klart behov for universelle moralske normer, men ifølge Küng er det ingen mening i å påkalle disse normene for å fordømme absolutt slikt som kunstig befruktning og sex før ekteskapet, eller for å betegne kunstig prevensjon som "et onde i seg selv".

THE TABLET

## Nina Valsø: Stykkevis fra "strøket"

19

Liv Rosmer Fisknes, prest i den norske kirke, kjenner prostitusjons-strøket i Oslo bedre enn de fleste. Hun har lang fartstid i Kirkens Bymisjon, og åtte år bak seg som fengselsprest på Bredtvedt. Dette har gitt henne en ydmyk holdning til miljøet, som er en forutsetning for å komme menneskene der i tale.

Med "Kroppens sug – hjertets lengsel" ønsker hun å lage en annerledes bok om menneskene på strøket, fri for pikante detaljer og sosialpornografiske innslag. I forordet beskriver hun miljøet slik: "... Et sted der kropp og sjel fallbys til spottpris. Stedet der omsetning av rus og sex blir en aktivitet som forveksles med kroppens sug og hjertets lengsler. Et sted der hat og mistenksomhet, forakt og hån slenges ut i form av ord eller slag".

Med sin bakgrunn har Liv Rosmer Fisknes alle forutsetninger for å lage en bok med et dypere og annerledes perspektiv på strøket. Derfor er det beklagelig å konstatere at resultatet ikke svarer helt til intensjonene. Hvorfor får hun det ikke til?

### Ubehjelpelig

Liv Rosmer Fisknes har valgt å presentere sine inntrykk i form av korte historier med glimt av skjebner og enkeltstående episoder. Dette krever et solid grep om pennen. I denne boken skjemmes historiene ofte av en ubehjelpelig fortellerstemme. Dette henger blant annet sammen med forfatterens uklare valg av perspektiv, som ikke akkurat åpner for innlevelse hos leseren. Det blir noe goldt over hennes konsekvente bruk av anonyme benevelser som "hun", "han", "vedkommende", "vi", "våre brukere" (om dem som oppsøker kontaktsentret). Hvorfor har hun valgt dette journalspråket i en bok som har til formål å skape nærhet mellom leser og tekst?

Liv Rosmer Fisknes har innsikt og

spennende refleksjoner, men dette kommer ikke skikkelig ut. Jeg opplever en forfatter som holder både seg selv og personene hun beskriver på respektfull avstand. Litt mer dynamikk i språket og mot til å "ta ut" eget engasjement, litt mer "Blodets Hvissen, Benpibernes Bøn" ville gjort dette til noe mer enn en ganske monoton samling tekster, på grensen til det generelle.

### "Katta rundt grøten"

Liv Rosmer Fisknes forteller at historiene er biter og fragmenter basert på dagboknotater. Men skal dette bli interessant for oss, kreves det desto mer presisjon i de glimtene hun gir. Alt for ofte nøyer hun seg med påstander og karakteristikker uten at leseren blir nevneverdig klokere av det. Det blir for mye "katta rundt grøten". Et godt, gammelt forfatter-råd lyder slik: "Show us – don't tell us!"

"Tid for ømhet" heter en av historiene som etterlater leseren med et skuldertrekk overfor en person vi aldri ble kjent med:

Den navnløse mannlige personen i historien har "en egen evne til å unndra seg store personlige utfordringer", påstår forfatteren, uten at dette utdypes nærmere. Hans venner kommer med "formaninger" (hvilke formaninger?) og han rømmer til Syden for å komme unna "ubehagelige krav" (hvilke krav?). Når han kommer tilbake, er det duket for "en umiddelbar konfrontasjon", som leseren ikke får være med på. Han omtales litt senere som "den angrende lettlivethet", uten at vi har

sett verken anger eller lettlivethet. Han erkjenner til slutt "sin bortskjemte oppførsel", som leseren heller ikke har fått noe eksempel på ... Slik fortsetter det i en av bokas mildt sagt tåkete historier, som ikke gir innsikt i annet enn forlagskonsulentens utilstrekkelighet.

### Kristent perspektiv

De beste innslagene i boka kommer når forfatteren tør å gå inn i historien, når hun viser sitt eget engasjement. "Suppeastasjon" og "Misjonsmark" er eksempler på dette. Det kristne perspektivet kommer godt til syne i teksten "Eg ser". Den forteller om ei jente fra strøket som begynte å gå i kirken for å motta nattverd. Etterpå vendte hun tilbake til strøket med vissheten om at hun ikke gikk alene ... Et vellykket bilde på Kristi tilstedeværelse i en brutal verden.

Hederlige unntak til tross: Det er vanskelig å se at "Kroppens sug – hjertets lengsel" bidrar med noe vesentlig nytt i forhold til andre, mer tradisjonelle bøker om "strøket" og tiliggende etablissementer. Forfatterens angst for å være rå og svartmalende, fører henne ofte i motsatte fallgruve: hun blir resignert, ja, nesten flegmatisk. Hun kommer heller ikke utenom selvfølgelighetene i forsøket på å tilføre en kristen klangbunn. Vi er alle del av Guds skapte virkelighet, ja vel, men hviike konsekvenser får denne erkjennelsen for jentene på strøket og for leseren av denne boken?

Liv Rosmer Fisknes:  
*Kroppens sug – hjertets lengsel*  
Gyldendal



## Samvittigheten siste instans

Samvittigheten er "den siste konkrete praktiske norm" i spørsmålet om kunstig prevensjon, sier biskop Walter Kaspar av Rottenburg i et tyskTV-intervju: "Etter etisk overprøving 'må' man sogar holde seg til sin samvittighet," og kirken må respektere samvittighetsavgjørelser, også om de "går imot" den kirkelige objektive norm." Han oppfordrer kirkeledelsen og menighetene til å tenke gjennom forholdet til gjengifte skille.

CHRIST IN DER GEGENWART

## Folkelighet på bedehus-podiet

"På bensinstasjoner over hele landet finner man den: Bedehuskassetten til Sputnik. Norges mest solgte artist har fulgt opp en, om ikke tradisjon, så vane blant amerikanske country-artister: å spille inn en plate med åndelige sanger," noterte Nils-Petter Enstad i Vårt Land for en tid siden.

Og gjør seg bl.a. følgende refleksjon: "Sputniks kassetter selges i opplag som de fleste artister bare kan drømme om, følgelig vil 'Bedehuskassetten til Sputnik' føre

til at et knippe av de mest kjente og kjære kristne sangene i landet, som 'Perleporten', 'Navnet Jesus blekner aldri' og 'Han er min sang og min glede' i tiden fremover bli spilt og sunget fra spillere, det være seg i hjem og i biler, som vanligvis spiller helt andre ting. Har man så akseptert at selv små evangeliske drypp vil kunne gi åndelige resultater (denne anmelder har gjort det), er det i seg selv en grunn til å hilse kassetten velkommen."

## Sr. Mary Magdalen Curley o.p. 1905-1993

Den 22. oktober fikk vi melding fra England om at vår kjære sr. Magdalen var død etter kort sykeleie. Riktignok hadde hun vært nokså skrøpelig de siste årene, men med sitt karakteristiske pågangsmot holdt hun det gående. . .

Sr. Magdalen var en av de fire søstre som kom til Bodø i 1953. Da Mariaklosteret ble opprettet, ble hun dets første priorinne og ledet kommuniteten trygt gjennom de første årene. Hvor mye var det ikke de engelske damene måtte lære i begynnelsen! At alt gikk bra og tilpassningen skjedde etterhvert, skyldes i stor grad sr. Magdalens oppofrende innsats. I korte trekk: Sr. Magdalen var en god ordenssøster som deltok aktivt i alle våre gjøremål. Om det var bønneliv, husarbeid, engelskundervisning og senere engasjementer i ungdomssenteret: Sr. Magdalen var alltid villig og parat.

Hun kunne sy, brodere og sette i gang allslags formingsaktiviteter til stor glede for barna, ungdommen og de voksne. Dessuten bidro hun med flere timers pianospill hver dag da ungdomssenteret hadde ca. 200 medlemmer. Dominikussenterets ballettilbud var det første i byen - riktignok var det sr. Ruth som var balettpedagog, men sr. Magdalen var den trofaste støttespiller fra 1965 til 1978. Ved siden av å spille under øvingen, stod hun for kostymene, dvs. hun kledde opp mange artige grupper av cowboyer, matroser, dverger, prinsesser m.v.

I menigheten ble hun vurdert som uunnværlig, og vennene ble nokså triste da hun forlot Bodø i 1982. Hun følte nok at helsen sviktet, og etter eget ønske valgte hun å tilbringe de siste årene i sitt hjemland. Hun var 'thoroughly English', men med et vidt og åpent hjerte for alle, især nordboer.

Måtte Gud gi henne den evige hvile og lønne henne for hennes strev. Vi vil minnes henne i stor takknemlighet.

*Dominikanerinnene i Bodø*

Den 5. november ble sr. Magdalen minnet ved en requiemmesse i St.Eysteins kirke i Bodø.

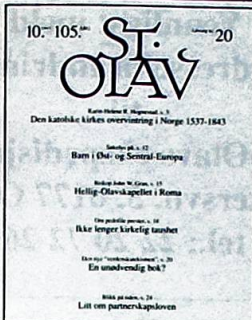
## Bioteknologi - hvor går grensene?

Bioteknologi, et forskningområde i særdeles rask utvikling, dreier seg om å flytte grenser. Men hvem skal bestemme hvor langt grensene kan flyttes? Og hvordan og på hvilket grunnlag tar de som bestemmer sine avgjørelser? Kan det liberale demokrati tjene som moralsk dommer i vanskelige etiske spørsmål? Bør visse ting forbli utforsket fordi de gir en innsikt vi vanskelig kan hankes med på rett vis? Eller bør medisinsk forskning, som jo har som sitt ytterste mål å hindre sykdom og lidelse, ha frie tøyler? Kan man stole på forskernes selvjustis? Kan man tillate det tvilsomme og det onde bare det skjer i det godes tjeneste? Eller finnes det absolutte grenser som ikke må overskrides, selv om det er teknisk mulig? Kan mennesket gjøre alt det 'kan' uten å ta skade på sin sjel?

Presserende spørsmål. Derfor all honnør til dem som satte dem på dagsordenen for en "høring" i St. Hallvard menighetssal den 19. oktober. der et vel forberedt panel av fagfolk søkte å belyse problematikken, hver fra sitt ståsted: lege Lars Jul Hansen (Radiumhospitalet, rådgiver Grete Gjertsen (Sosialdepartementet), samfunnsforskerne Kristin Rosendal og Janne Haaland Matlary og fransiskanerpater Marcel Taverne (Stockholm katolske stift).

Stort ut over det å skissere problemer, provosere til ettertanke bl.a. gjennom spissformuleringer samt antyde grenser på til dels ganske ulikt grunnlag, kom man ikke denne kvelden. Det var vel heller ikke å vente. Men det blir vel flere omganger? Så mange viktige spørsmål og emner henger igjen etter møtet i det splittet nye lokalet som viste seg særdeles velegnet for tanke- og innsiktsutveksling i katolsk regi. Vi trenger et slikt forum i Oslo. Den gode oppslutningen bør være en spore til å gå videre.





Julegaven til den som slett ikke har alt,  
og som **attpåtil** mangler St.Olav,  
katolsk tidsskrift for religion og kultur,  
er et **gaveabonnement** for 1994.  
Bestilles hos bladets ekspedisjon tel.: **22 20 72 26**  
Priser som i inneværende år (se s. 23)

## Pilegrimer fra Norge hos paven

21

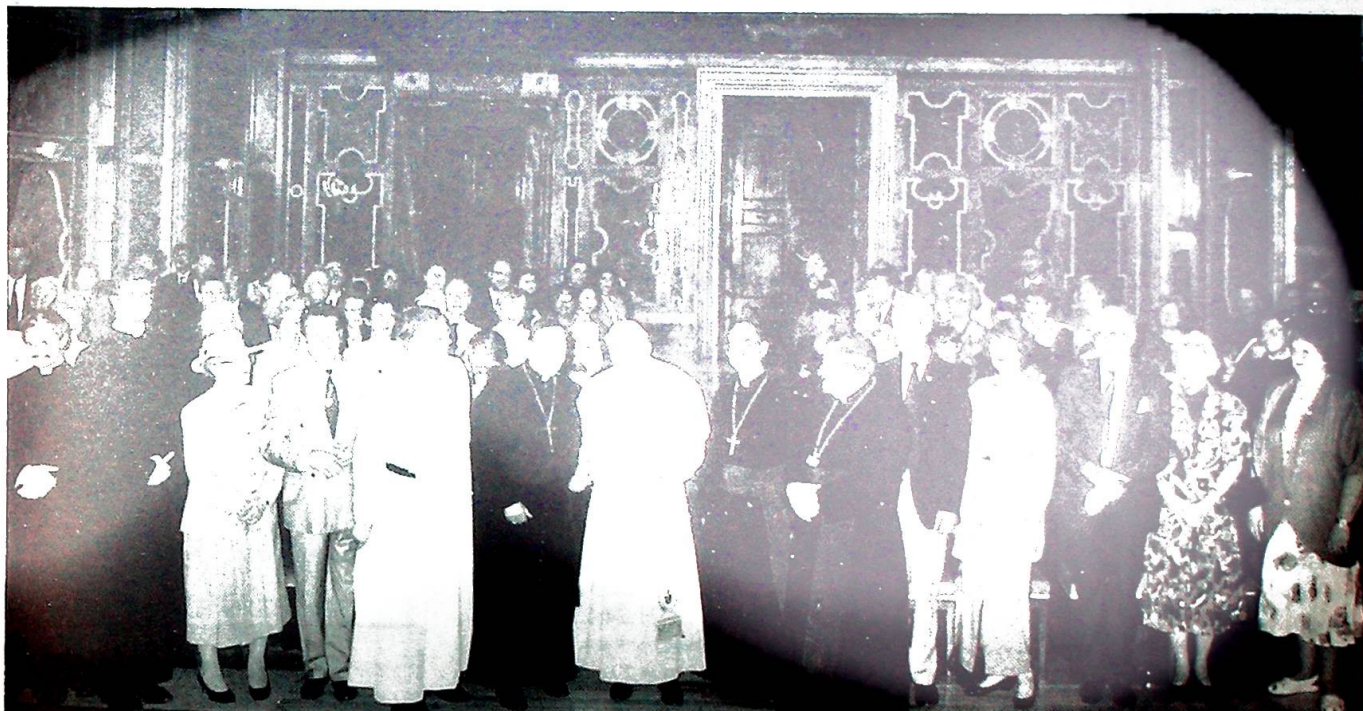


Foto: Arturo Mari, L'Osservatore Romano

Blant høydepunktene for de rundt hundre som var med på den norske pilegrimsferden til Roma først i oktober i anledning 150-årsjubileet for kirkens gjenetablering i Norge, var privataudiensen med paven den 6. oktober.

I sin hilsen på engelsk til paven sa biskop Gerhard Schwenzer at "et av de mest betydningsfulle høydepunkter under dette jubileet har vært anledningen til å feire den hellige messe i Nidarosdomen i Trondheim - for første gang siden Reformasjonen," og han minnet om "det levende og uforglemmelig inntrykk av da De, Hellige Far, sammen med den lutherske biskop, knelte foran korsalteret i Nidarosdomen. Etter Deres besøk har det økumeniske klima bedret seg merkbart - i den grad at vi nå fikk mulighet til å feire den hellige messe der. Det er av den grunn vi ønsket ikke å avslutte dette jubileums-

året uten ennå en gang å frembringe en takk til Dem for Deres besøk i Norge - et besøk som uten tvil vil fortsette å bære rik frukt hos oss," sa biskop Schwenzer.

Paven på sin side sa at han mintes med glede sitt møte med Norge, og han gjentok sine ord fra ankomsttalen i 1989 om "de dype spor tusen års kristendom har etterlatt i landet - omsorgen for de trengende, for de handikappede og de eldre, vern av kvinners rettigheter og viljen til å dele egen rikdom med verdens fattige, generøsiteten overfor flyktninger."

150-årsjubileet gir grunn til "stor takk til Gud for hans rike gaver gjennom århundrene", sa paven og minnet om at "ethvert jubileum byr oss sjansen til å se med håp mot fremtiden." Norge er blitt beriket gjennom de mange immigranter som i den katolske kirke

har funnet et sted å høre hjemme, og de pastorale utfordringer som følger av denne utviklingen, innebærer "en stor mulighet for åndelig vekst og for økt oppmerksomhet rundt det fellesskap som forener alle lemmer på Jesu Kristi legeme," understreket paven. Som uttrykte ønske om at pilegrimsferden må "styrke deres forsett om å dele troens gave med andre", og oppfordret til "et stadig mer gledesynt vitnesbyrd om evangeliet. Sammen med brødre og søstre fra andre kristne samfunn, skal dere bringe glansen fra dette lyset inn i samfunnet og oppmuntre alle nordmenn til fornyet tro på Kristus og hengivenhet for de evangeliske verdier som har formet landets historie".

Paven, som innledet og avsluttet sin tale på norsk, lyste til slutt velsignelsen: "Gud velsigne Norge! Gud velsigne hele det norske folk!" ●





## *P*avens anliggender for bønnens apostolat i november

At helgnene må gå i forbønn for oss og være våre forbilder for ekte kristenliv.

For misjonærer og andre som har gitt sitt liv for evangeliet og av kjærlighet til andre.

Vennligst meld  
adresseforandring  
til  
St.Olavs ekspedisjon,  
Akersvn. 5, 0177 Oslo  
tel.: 22 20 72 26

## 22 Liturgisk kalender

### NOVEMBER

11. Martin av Tours, biskop.  
Visd. 7, 22-8,1, Luk 17,20-25
12. Josafat, biskop og martyr.  
Visd 13,1-9, Luk 17,26-37
13. Jomfru Marias lørdagsmesse.  
Visd 18,14-16.19,6-9, Luk 18,1-8

(Norske tidebønner - uke 1)

14. **33. søndag i kirkeåret.**  
Ordsp 31,10-13.19-20.30-31  
1 Tess 5,1-6, Matt 25,14-30 el.  
25,14-15.19-20
15. Albert den Store, biskop og kirkelærer 1 Mak 1,10-15.43-45.57  
60.65-67
16. Margrete av Skottland eller Gjertrud, jomfru. 2 Mak 6,18-31, Luk 19,1-10
17. Elisabeth av Ungarn, nonne.  
2 Mak 7,1.20-31, Luk 19,11-28
18. Vigselsfesten for Peters og Paulus' basilikaer i Roma.  
1 Mak 2,15-29, Luk 19,41-44
19. 1 Mak 4,36-37.52-59. Luk 19,45-48
20. Jomfru Marias lørdagsmesse.  
1 Mak 6,1-13, Luk 20,27-40

(Norske Tidebønner - uke 2)

21. **Siste søndag i kirkeåret, Kristi kongefest.**  
Esek 34,11-12.15-17, 1 Kor 15, 20-26.28, Matt 25,31-46
22. Cecilia, jomfru og martyr.  
Dan 1,1-6.8-20, Luk 21,1-4

23. Klemens I, pave og martyr, eller Kolumban, abbed.  
Dan 2,31-45, Luk 21,5-11
24. Andreas Dung-Lac, prest, og lidelsesfeller, martyrer.  
Dan 5,1-6.13-14.16-17.23-28  
Luk 21,12-19
25. Dan 6,12-28, Luk 21,20-28
26. Dan 7,2-14, Luk 21,29-33
27. Jomfru Marias lørdagsmesse.  
Dan 7,15-27, Luk 21,34-36

(Norske Tidebønner - uke 1)

28. **1. søndag i advent.**  
Jes 63,16-17.19.64,1, 1 Kor 1, 3-9, Mark 13,33-37
29. Jes 2,1-5, Matt 8,5-11
30. Andreas, apostel.  
Rom 10,9-18, Matt 4,18-22

### DESEMBER

1. Jes 25,6-10, Matt 15,29-37
2. Jes 26,1-6, Matt 7,21.24-27
3. Frans Xaver, prest.  
Jes 29,17-24, Matt 9,27-31
4. Johannes av Damaskus, prest og kirkelærer. Jes 30, 19-21.23-26,  
Matt 9,35-10,1.6-8

(Norske Tidebønner - uke 2)

5. **2. søndag i advent.**  
Jes 40,1-5.9-11, 2 Pet 3,8-14,  
Mark 1,1-8
6. Nikolas, biskop.  
Jes 35,1-10, Luk 5,17-26

7. Ambrosius, biskop og kirkelærer.  
Jes 40,1-11, Matt 18,12-14
8. Jomfru Marias uplettede unnfangelse.  
1 Mos 3,9-15.20, Ef 1,3-6,11-12,  
Luk 1,26-38
9. Jes 41,13-20, Matt 11,11-15
10. Jes 48,17-19, Matt 11,16-19
11. Damasus I, pave.  
Sir 48,1-4.9-11, Matt 17,10-13

(Norske Tidebønner - uke 3)

12. **3. søndag i advent.**  
Jes 61,1-2.10-11, 1 Tess 5,16-24  
Joh 1,6-8.19-28
13. Lucia, jomfru og martyr.  
4 Mos 24,2-7.15-17, Matt 21,23-27
14. Johannes av korset, prest og kirkelærer.  
Sef 3,1-2.9-13, Matt 21,28-32
15. Jes 45,6-8.18.21-25, Luk 7,18-23

MALERMESTER  
utfører allslags maler- og tapetsarbeider

**GEORG FOERSTER**

Tlf.: 22 15 54 26/22 15 56 06



## *P*avens anliggender for bønnens apostolat i desember

At alle som forbereder seg til ekteskapet, må lære å stole på Guds nåde så de kan leve sitt ekteskap i trofasthet og fruktbar kjærlighet.

At 150-årsjubileet for barnas Misjonsverk må få flere barn til å ta del i misjonsarbeid.

## TRENGER DU TRYKKSAKER?

Kontakt

**SATS + PASTE AS**

Prof. Birkelandsv. 24 c, 1081 Oslo 10  
Tlf.: 22 30 04 16 - 22 30 84 53



Neste nummer utgis 14. desember. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt

Faste medarbeidere:

Olav Egil Aune

Liv Greni

Brian McNeil c.r.v.

Albert Raulin o.p.

Gunnel Vallquist

ISSN 0802-6726

Akersveien 14, 0177 Oslo

Redaksjon: Tlf. 22 20 72 48

Ekspedisjon: Tlf. 22 20 72 26

Årsabonnement (Norge): kr. 195,—

Øvrige europeiske land: kr. 220,—

Andre verdensdeler: kr. 230,—

Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.

Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 0807 2046480

23

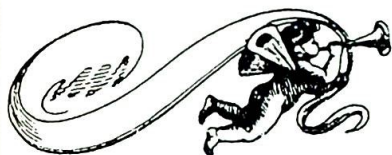
**St.  
OLAV**

**BOKHANDEL**

Akersveien 14, 0177 Oslo

Telefon: 22 20 72 48

Fax: 22 36 02 63



ST, OLAV ER JULEBUTIKKEN

BEGYNN Å SAMLE TIL EN  
JULEKRYBBE

Figurene kan kjøpes enkeltvis. Vi har  
figurer fra Norge, Tyskland, Frankrike  
og Mexico.

FORSKJELLIGE STALLER

JULEMUSIKK FRA HELE VERDEN

IKONER OG KUNSTKALENDERE

RØKELSE OG RØKELSESKAR

OG BYENS PENESTE JULEKORT  
MED KRISTNE MOTIVER

NB! ADVENTS KALENDERNE  
ER KOMMET!

Utvidet åpningstid:

29.11.-23.12: Kl. 9-18

Lørdager: " 9-15

Jul/nyttårsaf: " 9-12

Vi sender over heie landet.

## Tilbud til St. Olavs abonnenter

Ja, jeg bestiller \_\_\_ eks. av «Den Katolske Kirke i Norge – Fra kristningen til i dag» til spesialpris på kr. 210,— pluss porto. (kr. 23,— innen Oslo, kr. 29,— ellers i landet) innen 1. des.

Navn:.....

Adresse:.....

Postnr. og -sted:.....

Sendes til: Mari Brentnall, St. Olavs ekspedisjon, Akersveien 5, 0177 Oslo

Boken betales mot postoppkrav kr. 17,— fra Aschehaugs forlag.



**A / S NORSKE SHELL**

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING 22 66 59 00 – SERVICE 22 66 58 60 – 22 66 58 61

**CARITAS | NORGE**

**DEN KATOLSKKE KIRKES HJELPEORGANISASJON**

Fagerborggaten 17, 0360 Oslo, Tlf.: 22 60 77 75

Gavekonti:

Postgiro: 0814 5 00 40 64 – Bank: 7041.05.13976



Blikk  
på tiden

## Elgjakt og pastoralråd

Det slår aldri feil. Når man i Akersveien 5 i Oslo driver planlegging av store og viktige møter vår og høst i PRO - Pastoralrådet i Oslo katolske bispedømme - treffer man alltid blink. Møtet om høsten er lagt til elgjakten, og møtet om våren faller sammen med Holmenkollsøndagen.

Nå er min sportslige interesse for konkurranseidrett omtrent av samme omfang som pater Pollestads interesse for skigåing i det militære. Vi deler antakelige den oppfatning at enhver forflytning fra A til B skal ha en hensikt. Å bruke enorme ressurser på å sette utfor en hoppkant, forekommer meg både farlig og absurd.

Men å komme seg til PRO-møte langveisfra - og deretter hjem igjen - på en Holmenkoll-weekend, *det* er en sportsprestasjon. Det er omtrent umulig å oppdrive en billett, og ventingen på flyplasser er en trengsel omtrent som ved en paveaudiens. Og den som reiser med tog, får en lang natt hjemover i skrålende selskap som ikke nettopp stimulerer til krevende arbeidsdag, gjerne rett fra toget. Det finnes en verden utenom Oslo.

Man kan jo også spørre seg hvorfor i allverden man må legge PRO-møtene til verdens utkant, på Mariaholm.

Men viktigere enn Holmenkoll-dagen er elgjakten. Den samler

like mange mennesker i et sosialt fellesskap som bare bønder og jegere forstår. Det dreier seg om en viktig del av vår kultur og om forvaltning av en enorm nasjonal ressurs. I mitt tilfelle står kolleger på skolen parat til å vikariere. Slekt og venner møtes fra alle landsdeler. Elgjakten er så viktig at folk sparer fridager og reise-penger i månedsvis for å kunne stille opp i disse hektiske dagene. Og så legger man PRO-møtet midt i festdagene! Den katolske kirke har ingen sjanse til å nå frem til folket på denne måten.

Tanken om å skulke de katolske dagene på Mariaholm har streifet meg. Gi blaffen. Dessuten er det så mange andre der. Men jeg bekjenner jo hver søndag at jeg har syndet meget i tanker og ord og gjerninger og - ikke minst - *forsømmelser*. Mine gjerninger er ikke bra, men mine forsømmelser kunne bli en enda større belastning. Altså prioriterer jeg det pastorale offer.

Så undrer man seg. Hva så med de klerikale? Navnene som bare

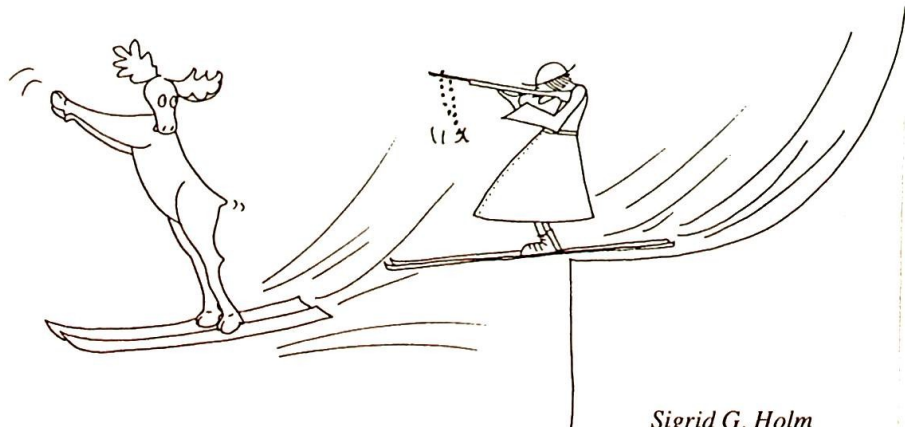
figurerer på deltakerlisten, men som aldri materialiserer seg i fysisk deltakelse på PRO-møtene? Har prestene falt for fristelsen til å dra på elgjakt? Om våren står de naturligvis og glaner i Holmenkollen og har ikke tid til å sitte på møte.

Jeg synes biskopen bør gripe inn og flytte møtedagene slik at ikke prester med slik usedvanlig hang til elgjakt og skihopp lurer seg unna. Men min samvittighet er i skjønneste orden, for jeg har en tjenestevillig kone som gjør sin innsats i OKB ved å vikariere som elgdriver, i målrettet trav over myrer og gjennom villniss og krattskog så gjørma skvetter og svetten siler. Ekteskapet er i sannhet en befriende oppfinnelse.

*Svein Åtland*

P.S. Fra velinformert kirkehistorisk hold forlyder det at i salig Legmannsrådets dage falt de årlige høstmøter sammen med cup-finalen på Ullevål. Så aner man også her en lang kirkelig tradisjon. Og tradisjoner brytes som bekjent ikke lett i vår kirke.

*Redaksjonen.*



*Sigrig G. Holm*